

MESAČNÍK MINISTERSTVA OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

ROČNÍK XX. • ČÍSLO 10 • OKTÓBER 2012

Ďalšia rana Eurofighteru

Pol'ské BVP
Anders

TÉMA: slovenskí vojaci v zahraničí

Pamätník v Ovruchi

„Bili ma najskôr dvaja. Potom sa Nemci vystriedali a opäť ma bili koženým korbáčom až kým som nevedel o svete...“ spomenul 92-ročný Bohumil Směšný svoj prvý pokus prebehnúť v lete 1943 k ukrajinským partizánom.

Bývalý príslušník armády vojnovnej Slovenskej republiky, sa zúčastnil v Ovruchi na odhalení pamätníka vojakom Zaisťovacej divízie, ktorí zahynuli na území severnej Ukrajiny a kladenia vencov pri pamätníku Jána Nálepku pri príležitosti 100. výročia jeho narodenia. Na oboch aktoch bol prítomný aj slovenský veľvyslanec Pavol Hamžík.

Delegáciu ministerstva obrany viedol riaditeľ odboru riadenia štátnej správy MO SR Daniel Kostra. Ozbrojené sily SR reprezentovali brigádny generál Juraj Krištofovič a vojenský pridelenec na Ukrajine plukovník Vladimír Suchodolinský. Okrem zástupcov mesta a okresu Ovruch bola prítomná delegácia Ministerstva vnútra SR. Prícestovali aj predstavitelia Slovenského zväzu proti-fašistických bojovníkov a Únie vojnových veteránov SR. A Klub generálov Slovenskej republiky, ktorý dal vybudovať pamätník prevažne zo svojich zdrojov. Autorom myšlienky a jej hlavným realizátorom je generálmajor v. v. Svetozár Nađovič.

Pred spomienkovými akciami odovzdal Daniel Kostra na mestskej radnici v mene ministra obrany Martina Glváča ukrajinskému mestu Ovruch Pamätnú medailu za účasť v boji proti fašizmu. S poďakovaním ju prijal primátor Valerij Vladimirovič Švab.

Text a foto: Pavol Vitko

Pavol Vitko, šéfredaktor

Milí priatelia, čitatelia Obrany,

aký smer budú mať zahraničné aktivity nášho rezortu a ako sa bude uberať zahraničná politika Slovenska v obranno-bezpečnostnej oblasti? Na tieto otázky sme sa v tomto čísle OBRANY pýtali štátneho tajomníka ministerstva obrany Miloša Koterca, ale aj podpredsedu vlády SR a ministra zahraničných vecí Miroslava Lajčáka.

Obaja našich vojakov chvália. Obaja sa tešia, že príslušníci OS SR robia našej krajine v operáciách medzinárodného krízového manažmentu dobré meno. Zdá sa však, že doma sme si na takéto hodnotenia už zvykli, ako keby to mala byť samozrejmosť. No nie je to tak. Čo všetko musia vojaci v operáciách prežívať a akým tlakom musia odolávať, som si opäť uvedomil pri čítaní krátkej agentúrnej správy. Podľa nej sa v pozemných silách amerických ozbrojených síl za posledných osem rokov takmer stonásobil počet samovrážd. Minister obrany USA Leon Panetta naznačil, že nárast samovrážd môže súvisieť so stresom, ktorému sú vojaci vystavení v bojových operáciách. Naši vojaci vystavení takému tlaku najmä v Afganistane, sa vracajú domov živí. Mohli by sme povedať – našťastie. To šťastie však nemalo už vyše pol stovky príslušníkov slovenských ozbrojených síl v iných misiách, ktorí položili svoje životy pri plnení služobných povinností. Keď sa budeme koncom tohto mesiaca pripravovať na sviatok Pamiatky zosnulých, spomeňme si na nich. Na ich pamiatku by mali myslieť aj tí, ktorí v poslednom období najmä v internetových diskusiách často viac ako nevkusne útočia na vojakov, na naše ozbrojené sily. Neznali problémov, nevnímajúci súvislosti – a šťastní, lebo považujú mier za prirodzený trvalý stav. Je však vecou nás samých, aby sme im otvorili oči. Pritom všetkom je dobré, že vojaci na spolubojovníkov alebo predchodcov nezabúdajú. V Obrane píšeme o odhalenej pamätnej tabuli pripomínajúcej smrť štyroch vojakov v Afganistane, aj o pamätníku slovenských vojakov v Ovruchi. Spomíname si tiež na sté výročie narodenia legendy východného odboja, kapitána Jána Nálepku, brigádneho generála im memoriam.

Samozrejme, armáda ani OBRANA nežijú len spomienkami. O svojej službe na jej stranách hovoria poddôstojníci Milan Lessay a Martin Sušienka. A ako by mohla vyzeráť práca s rodinami vojakov, ktorí slúžia v zahraničí? Prečítajte si na stranách 36 – 37.

Peknú jeseň želá

Na obálke: Projekt európskeho stíhacieho lietadla má opäť problémy • Foto: Eurofighter - Katsuhiko Tokunaga

2 Pamätník slovenským vojakom v Ovruchi

4 Ďalšia rana pre Eurofighter

6 Rozhovor so štátnym tajomníkom MO SR Milošom Kotercom

8 TÉMA: Slovenskí vojaci v Bosne, Iraku aj Afganistane

19 Poľské bojové vozidlo pechoty ANDERS

20

20 Lietadlo Super Galaxy bude slúžiť do roku 2040

24 Integrácia bezpilotných lietadlových systémov do letovej prevádzky

26 Naše a od susedov: Transportné vrtuľníky (2)

32 Medzinárodné letecké dni SIAF 2012

36 Rodina vojaka nesmie zostať sama

38 SERIÁL: UNPROFOR otváral cestu (7)

40

40 Legendárny Humvee ako skladačka

Nájdete nás aj na internetových adresách www.mosr.sk/obrana/ a www.mosr.sk/ebulletin/

Informácie o distribúcii OBRANY vám poskytneme na e-mailovej adrese obrana@mod.gov.sk

Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave v roku 1993 • Ročník XX. • č. 10/2012 • Redakčná uzávierka 21. 9. 2012 • Do výroby zadané 24. 9. 2012 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR Komunikačný a tlačový odbor • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 31 30 72, 0903 820 847 e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Zástupca šéfredaktora: PhDr. Miloslav ŠČEPKA, tel.: 0960 31 29 45, 0903 820 996, e-mail: miloslav.scepka@mod.gov.sk • Redaktor: Jozef ŽIAK, plukovník v zálohe, tel.: 0960 33 83 52, 0903 820 194, e-mail: jozef.ziak@mil.sk • Vedúca vydania a jazyková úprava: Ing. Eleónora BUJÁČKOVÁ, tel.: 0960 31 30 54, e-mail: eleonora.bujackova@mod.gov.sk • Fotograf a fotoeditor: Mgr. Ivan KELEMENT, tel.: 0960 31 28 06, 0903 820 698, e-mail: ivan.kelement@mod.gov.sk • Tajomníčka redakcie: Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ, tel.: 0960 31 29 84, fax: 0960 31 25 20, e-mail: mlena.slezakova@mod.gov.sk • Grafická úprava: kapitán Ing. Otakar HRABÁK, Ivana MIŠKOLCIOVÁ, Lýdia ŠEVČÍKOVÁ, 5. kartoreprodukčná základňa Nemšová • Adresa redakcie: Mesačník OBRANA, Komunikačný odbor MO SR, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava, e-mail: obrana@mod.gov.sk, www.mosr.sk/obrana/ • Tlač: 5. kartoreprodukčná základňa Nemšová • © Ministerstvo obrany SR, EČ 41208, ISSN 1336-1910.

Ďalšia rana Eurofighteru

Po dlhých rokoch zúfalých pokusov presadiť sa na (zaľudnenom) medzinárodnom trhu s modernými stíhačkami sa začiatkom leta konečne zdalo, že Eurofighter je z najhoršieho vonku. Radosť však zrejme bola predčasná.

Eurofighter sprevádzali problémy prakticky od jeho zrodu – vyslúžil si prívlastok najkontroverznejšej stíhačky všetkých čias. Korene projektu siahajú do sedemdesiatych rokov minulého storočia, keď prišla požiadavka od britského letectva na nový ľahký stíhací bombardér s krátkym štartom a vertikálnym pristávaním (short take off and vertical landing – STOVL), ktorý by vo výzbroji nahradil Jaguary a Harriery. Neskôr sa od STOVL kapacity odstúpilo výmenou za viacúčelové spôsobilosti stroja podobné americkým F-16 Fighting Falcon a F/A-18 Hornet (o nich aj o ďalších výnimočných lietadlách píšeme v inom materiáli na str. 16 - 17). Keďže podobné ambície modernizovať svoje letecké parky mali aj vzdušné sily Nemecka a Francúzska, vznikol spoločný projekt, ktorého prvé kontúry uzreli svetlo sveta v roku 1979 pod skratkou ECF (European Combat Fighter – Európska bojová stíhačka). V tomto projekte už bola definovaná základná konfigurácia stroja: dvojmotorová stíhačka s „kačacími“ plochami. O dva roky neskôr projekt ECF neslávne skončil, keď Paríž prišiel s tým, že stíhačka musí byť dostatočne malá na to, aby ju bolo možné nasadzovať z francúzskych lietadlových lodí. A potom sa leteckí konštruktéri zo spomínaných troch krajín vydali každú svojou cestou – najväčší úspech dosiahla práve francúzska spoločnosť Dassault, ktorá na troskách ECF vyvinula úspešnú stíhačku Rafale.

Nový projekt nazvaný Future European Fighter Aircraft – FEFA, neskôr EFA) zostavil v roku 1983 tím, v ktorom mali zastúpenie Veľká Británia, Francúzsko, Nemecko, Taliansko a Španielsko. EFA mala byť agilná dvojmotorová jednomiestna stíhačka so STOL spôsobilosťou (short takeoff and landing – s krátkou štartovacou i pristávacou dráhou), určená primárne na letecký boj zblízka a zabezpečenie leteckej prevahy nad bojiskom. V podstate nešlo o nič iné ako o odpoveď na hrozbu, ktorú v období kulminácie studenej vojny predstavovali sovietske Su-27 a

MiG-29. Jediné stroje, ktoré im v západnej Európe mohli konkurovať, boli americké F-15A, umiestnené na základniach v Nemecku a Holandsku; Nemci a Briti lietali na zastaraných F-4, Francúzi na Mirage 2000. EFA tak mala byť európskym riešením európskeho problému. Ibaže opäť, rovnako ako pár rokov predtým, bolo na jednom smetisku priveľa kohútov – ten galský požadoval vodcovskú pozíciu pri dizajne a výrobe stroja, i hlavné slovo pri jeho exporte. Ostatní hráči sa postavili na odpor a EFA skolabovala rovnako ako jej predchodca.

V auguste 1985 sa Nemecko, Veľká Británia a Taliansko rozhodli vzkriesiť program európskej superstíhačky – prizvali na spoluprácu Španielsko a Francúzsko. Madrid súhlasil, Paríž nie (keďže už medzitým bežal program Rafale na plné obrátky). O rok neskôr vznikla spoločnosť Eurofighter Jagdflugzeug GmbH, ktorá dostala zadanie vytvoriť stíhačku na boj zblízka so sekundárnou spôsobilosťou útokov na pozemné ciele. Nemecká Luftwaffe a britská RAF rátali zhodne s dodáv-

kou 250 strojov, Taliansko chcelo 165 a Španielsko 100 lietadiel. V roku 1992 dostal program Eurofighter ďalšiu ranu, keď v novej bezpečnostnej situácii Nemecko hrozilo odchodom z projektu a ďalšie krajiny znižovali počty objednaných lietadiel – program nakoniec po dlhých hádkach prežil, ale značne oklieštený a finančne podvyživený. Preto je malý zázrak, že sa prvý prototyp Eurofighter 2000 odlepil od zeme už v marci 1994.

Španieli chcú odskočiť

Nielen nezhody medzi výrobcami negatívne ovplyvnili imidž (a predajnosť) Eurofighter. V roku 2009 spôsobila veľký rozruch reportáž v nemeckom časopise Der Spiegel, podľa ktorej štyrom strojom tohto typu vo výzbroji nemeckého vojenského letectva počas letu zlyhali palubné počítače, čo spôsobilo totálny „blackout“, keď sa piloti museli spoliehať len na svoje oči a skúsenosti bez podpory prístrojov.

Ďalším nie zanedbateľným problémom projektu európskeho superlietadla je, že hoci EF sa osvedčil vo vzdušných súbojoch, ešte stále nemá spôsobilosť útočiť na pozemné ciele – je nepravdepodobné, že by k nej mohol dospieť skôr než v roku 2018, a aj

to s nemalými nákladmi, odhadom 700 miliónov eur. A, čo je asi najponižujúcejšie, pre chýbajúcu spôsobilosť útočiť na pozemné ciele, musel prepustiť miesto na nejakom trhu modernizovaným multifunkčným verziám práve tých F-16 a F-15, ktoré mal pôvodne nahradiť...

Hoci najčastejšie sa EF porovnáva s F-22 Raptor pre podobné letové i bojové charakteristiky, faktom je, že v reálnych podmienkach verejných súťaží a tendrov v jednotlivých štátoch sveta je jeho najväčším konkurentom F-35 JSF (Joint Strike Fighter), ktorý – hoci je aerodynamicky horší a nie je určený na zabezpečovanie vzdušnej dominancie – ponúka stealth technológiu s odskúšaným AESA radarom, širokú paletu senzorov a schopnosť bombardovania pozemných cieľov.

Posledné roky boli pre projekt Eurofighter doslova bojom o záchranu. Marketingové kampane zlyhávali, Typhoon len smutne stál bokom, zatiaľ čo jeho konkurenti získavali kontrakty: Švajčiari dali prednosť švédskym Gripenom, Japonci už spomínanej F-35, India zase francúzskemu Rafale. V júli tohto roka sa zdalo, že „tajfúnu“ svitá na lepšie časy: eskadra ôsmich nemeckých Eurofighterov, ktorá bola vyčlenená na cvičenie Red Flag 2012 na Aljaške, obstála na výbornú v simulo-

vanom boji s americkými F-22 – ba čo viac, Typhoony dokázali Raptory zdolať v stúpaní i akcelerácii. V rovnomennom holdingu (konzorcium firiem Alenia Aeronautica, BAE Systems a EADS) si mädlili ruky v očakávaní kontraktov vďaka pozitívnemu PR. Namiesto toho však prišla sprcha v podobe augustového interview španielskeho ministra obrany Pedra Morenésa, ktorý priznal, že vinou finančných problémov si jeho krajina zrejme nebude môcť dovoliť nakúpiť pôvodne zamýšľané Eurofightery. Samozrejme, nejde len o tieto lietadlá, vláda v Madride bude musieť škrtiť naprieč objednávkami výzbroje, EF však predstavujú najkomplexnejší zo všetkých 19 modernizačných programov španielskych ozbrojených síl. „Rozmýšľame, že by sme odložili nákup 12 stíhačiek typu Eurofighter, ktorý sa mal zrealizovať v tomto roku,“ povedal Morenés a dodal, že ďalším krokom by mohla byť aj redukcia v celkovom počte objednaných strojov – Španielsko malo pôvodne nakúpiť 87 Typhoonov v hodnote 9,25 miliardy eur, v troch tranžiach: 20 lietadiel v prvej, 33 v druhej a 34 v poslednej (prvé dve tranže sa už zrealizovali). Istou satisfakciou pre medzinárodné konzorcium vyrábajúce Eurofighter by mala byť španielska ponuka kompenzovať stratu sprostredkovaním kontraktu s Južnou Kóreou, ktorá prejavila záujem kúpiť 60 lietadiel v hodnote viac ako 7 mld. eur. Či však k tejto transakcii dôjde, nie je v čase zostavovania tohto čísla OBRA-NY jasné.

Text: Peter Susko
Foto: Eurofighter

Miloš Koterec: Potenciál máme a vždy sme ho mali

Do funkcie štátneho tajomníka ministerstva obrany prišiel z pozície 68. predsedu Hospodárskej a sociálnej rady OSN, ktorej primárnou úlohou je koordinovať hospodársku a sociálnu agendu tejto celosvetovej organizácie, ale má slovo aj pri koordinácii činnosti ďalších inštitúcií globálneho charakteru, ako sú Svetová banka, Medzinárodný menový fond či Svetová obchodná organizácia.

Čo bolo ťažiskom vašej práce v New Yorku?

Hospodárska a sociálna rada Organizácie Spojených národov (Economic and Social Council-ECOSOC) je jedným zo šiestich hlavných orgánov OSN, ktorá globálne koordinuje prácu v dvoch hlavných oblastiach - hospodárskej a sociálnej. Dovolím si tvrdiť, že jej relevancia obzvlášť narastá práve v súčasnom období, ktoré je poznačené svetovou hospodárskou a finančnou krízou. Do funkcie predsedu Rady som bol zvolený 10. januára 2012 s mandátom na jeden rok, takže od môjho nástupu na ministerstvo obrany v apríli 2012 paralelne pôsobím v oboch funkciách. Substantívnou náplňou práce predsedu Hospodárskej a sociálnej rady je formulácia strategických cieľov a celkového smerovania agendy, ktorá je pomerne obsiahla - zahŕňa rôzne oblasti ako napr. hospodársky a sociálny rozvoj, práva žien, prevencia kriminality, vedecko-technický rozvoj, trvalo udržateľný rozvoj vrátane problematiky klimatických zmien a ochrany životného prostredia. Mojou víziou na rok 2012 bolo viesť tento orgán OSN tak, aby bol užitočnou a prínosnou platformou medzinárodného spoločenstva pre riešenie závažných socioekonomických problémov globálneho charakteru. Cie-

ľom môjho predsedníctva je angažovať do riešenia súčasných problémov v tejto oblasti všetkých relevantných aktérov, vrátane posilnenia spolupráce s bretonwoodskými inštitúciami (Svetová banka a Medzinárodný menový fond), mimovládny sektorom, súkromným sektorom a s akademickou obcou. Prioritou počas tohto roka sú najmä otázky podpory zamestnanosti a osobitný dôraz kladieme na zamestnanosť a socioekonomické problémy mládeže.

Mierové sily OSN majú za sebou veľa úspechov, ale aj nemálo problémov. Aká je ich perspektíva, aké konflikty a problémy sú schopné riešiť dnes a v budúcnosti?

Organizácia Spojených národov je jedinou globálnou inštitúciou zameranou na podporu a udržanie mieru a stability v celom svete. To potvrdzuje aj úloha Bezpečnostnej rady OSN, ktorá okrem iného určuje legitimitu akejkoľvek intervencie medzinárodného spoločenstva v prípade eskalácie napätia medzi krajinami, ale v poslednom období čoraz častejšie vnútri existujúcich štátov. Mierové sily OSN majú v mnohých prípadoch väčšiu dôveryhodnosť ako sily regionálneho spoločenstva. Dôvodom môžu byť často

kultúrne, či politicky citlivé otázky v konkrétnej geografickej oblasti. Prítomnosť modrých baretov je neutrálnym a často jediným politicky priechodným spôsobom v snahe zabrániť eskalácii násilia. Žiaľ, existuje viacero konfliktov, v ktorých mierové sily OSN nedokázali priniesť očakávaný efekt, ako napríklad v Bosne alebo Rwande. Tu treba priznať, že viac politicky a vojensky integrované organizácie, ako NATO alebo EÚ, alebo perspektívne napríklad aj Africká únia, veľakrát dokážu lepšie a rýchlejšie zmobilizovať svoje prostriedky a úspešne zasiahnuť v záujme ukončenia konfliktu. Vo všeobecnosti je však prínos mierových síl OSN pre udržiavanie mieru v oblastiach, ktoré to vyžadujú, nespochybniteľný aj do budúcnosti.

Do akej miery je dôležité, aby sa slovenské ozbrojené sily zapájali aj do misií OSN?

Pôsobenie príslušníkov OS SR v misiách OSN aj naďalej považujeme za jednu zo zahraničnopolitických priorít. Dôkazom toho je aj veľmi aktívne pôsobenie Slovenskej republiky v mierovom procese na Cypre, kde okrem našej silnej diplomacie aktuálne pôsobí 159 našich vojakov. O ich kvalitnej práci svedčí dlhodobé medzinárodné uznanie.

Pôsobili ste na vysokých diplomatických pozíciách v rámci našej Stálej misie pri NATO a boli ste aj poslancom Európskeho parlamentu. Ako hodnotíte prieniky obrannej politiky NATO a EÚ?

Skutočné strategické partnerstvo medzi oboma organizáciami je prioritným záujmom slovenskej zahraničnej a bezpečnostnej politiky. Sme odhodlaní spolu so spojencami a partnermi pracovať na odstránení všetkých prekážok, ktoré dnes bránia dosiahnutiu plného potenciálu spolupráce medzi NATO a EÚ. Niektoré sú pragmatickej či byrokratickej povahy, iné majú náročný diplomatický náboj. NATO a EÚ majú 21 spoločných členských krajín, ktoré potrebujú, aby obe organizácie transparentne diskutovali a úzko spolupracovali vo všetkých otázkach spoločného záujmu. Je potrebný systematický politický dialóg, akútne na tému operácií, pretože EÚ a NATO často pôsobia v rovnakých regiónoch. Spomeňme Kosovo, Afganistan, alebo aj oblasť Indického oceánu a boj proti pirátstvu. Je pritom do budúcnosti nevyhnutné harmonizovať rozvoj spôsobilostí tak, aby štáby oboch organizácií nekonfrontovali členské krajiny s rozdielnymi požiadavkami. Priestor na spoluprácu, deľbu práce a synergiu je obrovský.

V čom budú NATO a EÚ sledovať svoju autonómnu cestu?

Napríklad v rámci nasadenia do operácií budú najviac rozhodovať politické okolnosti. To znamená ako budú situáciu vnímať dominantní hráči oboch zoskupení. Spoločne by však mali zabezpečiť, aby sme svoje prostriedky v konkrétnych krízových situáciách koordinovali v organizačnom rámci, ktorý bude najefektívnejší. Príkladom môže byť Líbya. Vojenský zásah tam uskutočnilo NATO a asistenciu so strážením hraníc plánuje EÚ. Alebo výcvik somálskych vojakov, v ktorom sú úlohy rozdelené medzi viacero organizácií vrátane výcvikovej misie EÚ.

Piateho septembra ste sa vrátili z Iraku, kde ste rokovali s ministrom obrany Saadunom Alduleimim, náčelníkom generálneho štábu Irackej armády generálom Babakirom Zebarim a predsedom výboru pre obranu a bezpečnosť irackého parlamentu. Aké výsledky môžu priniesť tieto rozhovory?

Hlavnými témami našich rozhovorov bola spolupráca oboch krajín a očakávané uzavretie bilaterálnej dohody o spolupráci v oblasti obrany, ktorá pevne verím, bude prínosom pre obe krajiny. Slovenská republika má záujem o rozšírenie spolupráce najmä v oblasti výcviku a vzdelávania. Irackej strane sme ponúkli možnosť účasti na vzdelávacích kurzoch Akadémie ozbrojených síl v Liptovskom Mikuláši pre nižších dôstojníkov irackých ozbrojených síl. K dispozícii je tiež výcvikový priestor na vykonávanie špecializovaného výcviku s ostrými chemickými látkami v Centre radiačnej, chemickej a biologickej ochrany v Zemianskych Kostoľanoch. Taktiež sme pripravení ponúknuť irackej strane spoluprácu v oblasti výmeny skúseností medzi Centrom výnimočnosti EOD (Explosive Ordnance Disposal) v Trenčíne a irackou školou EOD. Potenciálnou oblasťou, v ktorej by spolupráca mohla prebiehať je aj oblasť výcviku pilotov vrtuľníkov. V tejto súvislosti by som rád spomenul úspešne zrealizovaný projekt slovenského leteckého simulátora Mi-17 na základni v Taji.

Irak považujeme za kľúčový pilier stability v regióne, plne podporujeme jeho štátnu suverenitu, územnú celistvosť a integritáciu do regionálnych a svetových štruktúr. Naším eminentným záujmom preto je, aby sa z Iraku stala demokratická a bezpečná krajina, ktorá chráni ľudské práva a slobody všetkých obyvateľov. Úprimne si želim, aby pripravovaná bilaterálna zmluva o obrannej spolupráci, v budúcnosti, reálnymi krokmi prispela k partnerskej spolupráci v oblasti obrany a pomohla Iraku v úspešnej transformácii.

Môže byť Irak krajinou, kde pôsobili slovenskí vojaci a kde zároveň možno očakávať rozvoj ekonomickej spolupráce?

Asi nie celkom známy je fakt, že Iracká republika sa po roku 2003 stala v rámci krajín Blízkeho východu štatisticky najväčším odberateľom výrobkov slovenského obranného priemyslu. Z irackej strany ide najmä o záujem o odškodňovanie zariadení Božena. Nedávny kontrakt na dodanie sofistikovaných leteckých simulátorov tiež otvára nové možnosti pre prehĺbenie obrannej spolupráce a exportu. Skutočnosťou tiež je, že Iracká armáda na báze svojich skúseností, oceňuje spoľahlivé zbraňové systémy väčšinou z bývalého východného bloku. Pre slovenský obranný priemysel to predstavuje významnú komparatívnu výhodu pri realizácii vojensko-obchodných vzťahov. V rámci ekonomickej dimenzie, sa počas mojej návštevy v Iraku na ministerstve obrany uskutočnilo stretnutie predstaviteľov slovenských podnikov obranného priemyslu s irackou generalitou, kde sme diskutovali o možnostiach užšej spolupráce. Som presvedčený, že Slovenská republika má v tejto oblasti čo ponúknuť. Vnímame Irak ako dôležitého partnera a v rámci

vojensko-obchodných vzťahov by sme radi nadviazali na tradíciu dobrej spolupráce v minulosti.

Možno očakávať iné zásadnejšie zmeny v našich misiách a operáciách v zahraničí?

Výrazné zmeny sa v blízkej budúcnosti nepredpokladajú, čo sa týka počtu operácií. Zmeny môžeme očakávať v charaktere príspevku, alebo v počtoch slovenských vojakov v jednotlivých misiách. Toto sa bude uskutočňovať v súlade s potrebami a požiadavkami danej operácie a so zahranično-bezpečnostnými záujmami SR v danom regióne.

Text: Pavol Vitko

Foto: Ivan Kelement

(viac v online vydaní OBRANY na www.mosr.sk/obrana/)

Irak ako náš partner

Návšteva štátneho tajomníka MO SR Miloša Koterca v Irackej republike a pozvanie ministra obrany SR Martina Glváča pre ministra obrany Iraku Saadouna AIDuleimiho na Slovensko s cieľom podpísať bilaterálnu medzirezortnú dohodu vytvárajú reálne predpoklady na zintenzívnenie vzťahov v obrannej oblasti. S výhľadom na zlepšenie ekonomických vzťahov vrátane obranného priemyslu.

Hoci sa Slovensko v rokoch 2003 – 2007 priamo vojensky angažovalo v operácii Iracká sloboda, a tak podporilo vznik demokratického systému vládnutia v krajine, spolupráca v oblasti obrany sa rozvíjala pomaly. K prvým krokom patrí návšteva veliteľa pozemných síl Iraku gen. Aliho Ghidana v novembri 2011, ktorú však poznačila situácia po odstúpení ministra obrany. Rozvoj bilaterálnych vzťahov je dôležitý aj preto, lebo v súčasnosti sa na Irak nevzťahujú žiadne obmedzenia alebo embargo na vývoz špeciálnej techniky či technológií. Možno pritom spomenúť, že Iracká republika sa po roku 2003 stala v rámci krajín Blízkeho východu štatisticky v podstate najväčším odberateľom výrobkov slovenského obranného priemyslu.

Udelených bolo 25 vývozných licencií. Irak napríklad využíva 29 odmiňovacích systémov Božena, najviac zo všetkých štátov. Vlni v septembri bol uvedený do prevádzky letecký simulátor slovenskej výroby na leteckej základni v Tadži. V budúcnosti je možná dodávka ďalších simulátorov na obrnenú techniku, ako aj napríklad výmena skúseností v oblasti EOD v rámci spolupráce medzi národnými centrami EOD. Aj preto bol v delegácii štátneho tajomníka Koterca veliteľ nášho národného centra podplukovník Miroslav Ollé. A len na okraj – v rámci vzájomných vzťahov môže byť prínosom aj skutočnosť, že približne tri stovky irackých dôstojníkov pred rokom 1989 študovali na území bývalého Československa, predovšetkým na Vojenskej akadémii v Brne.

Úplné stiahnutie amerických vojsk z Iraku v závere roka 2011 znamenalo obnovenie irackej suverenity. Je pritom zrejmé, že Iracká republika v súčasnosti čelí početným vnútorným problémom. Predovšetkým v oblasti národného politického zmierenia, ako aj ekonomického rozvoja, ľudských práv či bezpečnosti. Veľkou otázkou je vyriešenie napätia medzi väčšinovými šíitmi na čele s predsedom vlády Nourim Al-Malikim, ktorí majú väčšinu v parlamente aj vo vláde, a na druhej strane menšinovými sunnitmi s predsedom parlamentu Usamom An-Nujaifim, vrátane početnej populácie Kurdov. V každom prípade Slovensko podporuje štátnu suverenitu Iraku a jeho územnú celistvosť a plnú reintegráciu do svetového spoločenstva. A má záujem o spoluprácu. Vráťane rezortu obrany.

Slováci v boji o Irak

Prvý raz odlietali Slováci do Perzského zálivu v rámci operácie Púštny štít od 11. decembra 1990. Vtedajšia Česko-Slovenská republika sa zapojila do koalície proti Irackému diktátorovi Saddámovi Husajnovi. V prvej etape bolo vyslaných 169 vojakov, z ktorých bolo 38 Slovákov. Špeciálna protichemická jednotka napokon mala 198 príslušníkov, z nich 49 zo Slovenska. Rozmiestnení boli v Saudskej Arábii. Púštny štít, ktorý sa začal 7. augusta 1990, sa 17. januára 1991 zmenil na Púštnu búrku. 580-tisícové koalíčné sily zaútočili z viacerých strán na iracké vojská rozmiestnené v Kuvajte a vytlačili ich na vlastné územie. Napriek očakávaniam sa nasledujúci útok na Irak nekonal. Slovenskému kontingentu velil plukovník Ján Valo, rodák z Piešťan. Veliteľom 4. oddielu, ktorý sa v zostave saudskoarabskej brigády zúčastnil útoku na nepriateľa, bol slovenský podplukovník Ján Kurucz.

V prvej polovici roka 2003 bola vyslaná slovenská ženijná jednotka do koalície proti Irackej slobode vedenej USA. Až do svojho stiahnutia 20. februára 2007 mala priemerne 100 vojakov. Prvým veliteľom sloven-

ského kontingentu bol dnes brigádny generál Ondřej Novosad. Spolu bolo do Iraku vyslaných 712 našich vojakov. Slovenskí ženisti preverili mínovú bezpečnosť takmer 900-tisíc štvorcových metrov pôdy mechanicky – predovšetkým pomocou odminovacieho systému Božena. Široké okolie základného tábora Al Hilla, na nebezpečnom iracko-iránskom pomedzí, pri meste Karbala a v iných lokalitách preverili ručne. Tiež budovali opevnenia táborov a vykonávali viacero ženijných činností. Ich stiahnutie 27. 2. 2007 bolo v súlade s programovým vyhlásením vlády a uskutočnilo sa po rokovaníach s irackou vládou a s koalíčnymi partnermi.

Na prelome februára a marca 2003 bola v rámci boja proti irackému diktátorovi Saddámovi Husajnovi v zostave koalície operácie Trvalá sloboda vyslaná do Kuvajtu rota rádiologickej, chemickej a biologickej ochrany. Mala 75 členov. Jej úlohou bolo monitorovanie situácie najmä od 20. marca počas prvých útokov koalíčných síl na Irak. Jednotka sa vrátila do vlasti ešte v prvej polovici uvedeného roka. Velil jej pplk. Ladislav Svatík.

Pamätníky Irackej slobody

V roku 2004 v operácii Iracká sloboda zahynuli rotný Peter Dinga a čatári Vladimír Simonides a Miroslav Frkáň. Muži, ktorí ostali po polročnom nasadení pôsobiť v Iraku aj ďalšiu rotáciu. Traja kamaráti bývali spolu v jednej unimobunke. Svojou veselosťou aj priateľskou povahou stmeľovali celý slovenský kontingent. Zahynuli po útoku nepriateľského mínometu a následnom výbuchu munície pripravenej na likvidáciu. V roku 2006 zomrel rotný Rastislav Neplech. Obetavý zdravotník, ktorý sa spolu so ženistami vracal z plnenia úloh a pod ktorého obrneným vozidlom explodoval nástražný výbušný systém. Zahynul spolu so svojím poľským kolegom.

„Vyjadrujem hlbokú úctu ich pamiatke a čo najúprimnejšiu sústrasť všetkým pozostalým. Sľubujem, že ministerstvo obrany, Ozbrojené sily Slovenskej republiky a ani naše Slovensko na nich nikdy nezabudnú,“ povedal v utorok 4. septembra 2012 štátny tajomník Miloš Koterec, keď štyrom našim hrdinom odhaľoval pamätnú tabuľu v objekte slovenského veľvyslanectva v Bagdade. Asistoval mu náčelník Generálneho štábu Irackej armády generál Babakir Zebari. Štátny tajomník sa zároveň poďakoval veľvyslancovi Miloslavovi Naďovi, ktorý myšlienku inštalácie pamätnej tabule inicioval. Tiež ocenil Vojenskú podpornú nadáciu vedenú Milanom Gajdošom, ktorá sa na jej výrobe podieľala materiálne. Mimochodom, obaja naposledy menovaní muži majú k armáde viac ako blízko. M. Naď je v zálohe plukovník. Zúčastnil sa na operácii Púštna búrka v Iraku a tiež bol na misii UNPROFOR v bývalej Juhoslávii. No a Milan Gajdoš je v zálohe podplukovník, pričom naposledy organizoval humanitárnu viacnásobnú pomoc pre Afganistan.

Možno dodať, že prvý pamätník padlým Slovákom v Irackej slobode postavili samotní slovenskí vojaci. Počas rotácie dnes plukovníka Daniela Zmeka v roku 2005 sa ním stal takmer 4 metre vysoký kríž pozostávajúci z delaborovaných delostreleckých projektílov. Stál v tábore Al Hilla. Na mieste kde Slováci zahynuli, teda v priestore muničného skladu pri meste Al Kut, tiež inštalovali pamätnú tabuľu. Pri odchode Slovákov z Iraku bol pamätný kríž demontovaný a dnes stojí v areáli 11. mechanizovaného práporu v Martine.

Keď zahynuli rotný Peter Dinga a čatári Vladimír Simonides a Miroslav Frkáň, do Iraku vycestovala skupina vedená generálporučíkom Jaroslavom Vývlekom. Generál pred nastúpenou jednotkou analyzoval situáciu, vyjadril úprimnú sústrasť a povedal, že dvere lietadla sú otvorené. Teda kto sa na službu v operácii už necíti, môže ísť domov. Prítomný vysoký americký dôstojník, ako aj naša delegácia čakali, koľkí vystúpia z radu. Nebolo by to ponižujúce ani neobvyklé. Žiadosti o repatriáciu z podobných príčin sa v koalíciej operácii Iracká sloboda vyskytovali. Slováci však na generálovu výzvu nereagovali. Nezdvihla sa žiadna ruka. Niežby boli necitliví. To nie. Bolo vidieť slzy, predtým bol aj plač. Strata kamarátov ich pálila viac ako horúce iracké slnko. No zaľali sa. Psychicky podporovali jeden druhého, povzbudzovali sa – a rozhodli sa pokračovať v práci, ktorú začali so svojimi spolubojovníkmi. Aj to je ich spoločný morálny pamätník. Aj na ňom môžu ich nasledovníci v uniformách Ozbrojených síl SR stavať.

Text: Pavol Vitko

Foto: autor, MO SR – Július Čapkovský

Operácia ALTHEA

Operácia EUFOR ALTHEA sa začala 2. decembra 2004 a vznikla transformáciou zo stabilizačnej operácie NATO SFOR, ktorá v krajine pôsobila v rokoch 1997-2004. Presun kompetencií sa uskutočnil na základe dohody Berlín Plus o spolupráci medzi NATO a EÚ a v súčasnosti ide o jediná operáciu realizovanú na základe tejto dohody. Za veliteľa operácie bol určený zástupca hlavného veliteľa spojeneckých síl v Európe (DSACEUR) s operačným veliteľstvom (OHQ) umiestneným v SHAPE. Vojenskú prítomnosť NATO v krajine od roku 2004 predstavuje veliteľstvo NATO v tábore Butmir v Sarajeve.

Operácia ALTHEA je súčasťou komplexného prístupu EÚ k bezpečnostnej, politickej a sociálno-ekonomickej stabilizácii Bosny a Hercegoviny a patrí do celkovej mozaiky stabilizačných cieľov EÚ v regióne západného Balkánu. Pre operáciu ALTHEA boli stanovené tri základné

vojenské úlohy: zabezpečiť vojenskú „odstrašujúcu“ prítomnosť s cieľom zabrániť opätovnému vypuknutiu násilia, monitorovať a zabezpečiť dodržiavanie všeobecnej rámcovej dohody pre mier v Bosne a Hercegovine (Daytonská dohoda z roku 1995) a v rámci svojho mandátu prispievať

k bezpečnému a stabilnému prostrediu potrebnému pre napĺňanie hlavných úloh OHR/EUSR.

Od 1. mája 2010 na základe rozhodnutia Rady EÚ prebieha aj podporná a poradenská časť operácie, ktorej cieľom je podpora ozbrojených síl Bosny a Hercegoviny pri

Miroslav Lajčák:

Žiadna bezpečnostná hrozba nie je iba vojenská

Podpredseda vlády a minister zahraničných vecí SR Miroslav Lajčák v rokoch 2007 – 2009 pôsobil ako vysoký predstaviteľ medzinárodného spoločenstva a osobitný predstaviteľ Európskej únie v Bosne a Hercegovine. Keď sme pripravovali materiál o pôsobení príslušníkov slovenských ozbrojených síl v zahraničí, nemohli sme ho obísť.

Ako situáciu v Bosne a Hercegovine vnímate dnes, akú perspektívu má v ďalšom období operácia EÚ ALTHEA a ako hodnotíte činnosť našich vojakov?

Situácia v Bosne a Hercegovine zostáva komplikovaná. Medzinárodné spoločenstvo musí pokračovať v podpore miestnych predstaviteľov, ktorí sa snažia krajinu priviesť k lepšej budúcnosti, teda predovšetkým bližšie k EÚ. Zároveň však politici v Bosne a Hercegovine musia vedieť, že bez hmatateľných výsledkov a jednoznačného nasmerovania krajiny

smerom k euroatlantickej integrácii nebude táto podpora trvať večne.

Pokiaľ si to politická a bezpečnostná situácia v krajine bude vyžadovať, bude v Bosne a Hercegovine pôsobiť aj operácia ALTHEA, vrátane jej schopnosti zasiahnuť v prípade zhoršenia bezpečnosti. Pokračovanie týchto úloh považujeme za dôležité aj z hľadiska procesu transformácie medzinárodnej prítomnosti z Úradu vysokého predstaviteľa (OHR) na posilnenú prítomnosť EÚ v Bosne a Hercegovine. Je potrebné si uvedomiť, že posilnenie prítomnosti EÚ neznamená posilnenie ALTHEA. Práve naopak, táto operácia bola od septembra 2012 zredukovaná z pôvodných 1 200 na približne 500 až 600 medzinárodných príslušníkov. Ide tu o posilnenie Úradu EUSR a Delegácie EÚ v Bosne a Hercegovine. Čo sa týka pôsobenia našich vojakov, presvedčil som sa, že odvádzajú veľmi dobrú prácu. Ich pôsobenie je celkovo pozitívne hodnotené aj zo strany medzinárodných partnerov. SR prispieva do ALTHEA od jej začiatku v roku 2004 a jedným z príkladov kvality pôsobenia našich vojakov je aj vykonávanie vedúcej úlohy v Regionálnom

výcviku a budovaní jednotiek pre účasť v medzinárodných operáciách.

Slováci v Bosne

Od začiatku operácie do súčasnosti pôsobia na základe uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky č. 1358 z 1. decembra 2004 dôstojníci Ozbrojených síl SR na veliteľstve EUFOR, ako aj na veliteľstve NATO v Sarajeve. V rokoch 2006 – 2010 (uznesenie NR SR č. 2003 zo 14. decembra 2005) OS SR do operácie ALTHEA prispievali strážnou čatou. Najsťôr v Campe Eagle v Tuzle, neskôr v Campe Butmir 2 v Sarajeve. Od februára do júna 2009 v operácii pôsobili dva slovenské vrtuľníky Mi-17 z prešovského vrtuľníkového krídla. Využívali sa na transportné, špeciálne a výcvikové lety.

Na základe operačných potrieb bolo pôsobenie strážnej čaty OS SR v operácii ALTHEA ukončené a transformované. Od roku 2011 OS SR prevzali zodpovednosť za tri styčné a pozorovacie tímy (Liaison and Observation Teams LOT) v Novom Sarajeve, Foči a Vyšehrade. Dňa 1. marca 2011 Slovensko po Nemecku prebralo úlohu vedúcej krajiny v Regionálnom koordinačnom centre – Juh (RCC-South). Je umiestnené v priestore tábora Butmir v Sarajeve a v rámci jeho štruktúry pôsobia okrem slovenských zástupcov aj dôstojníci Švajčiarska a Turecka.

Úlohou Slovenska ako vedúcej krajiny v RCC-South je zabezpečovať funkciu riadia-

ceho a koordinačného prvku medzi LOT tímami rozmiestnenými v RCC-S a zložkou veliteľstva EUFOR zodpovednou za situačný prehľad. Hlavnými úlohami LOT tímov je zabezpečovanie styku s predstaviteľmi

V súčasnosti pôsobia zo Slovenska v operácii EUFOR ALTHEA štyria príslušníci vo Veliteľstve EUFOR, ďalší štyria v RCC-South. Slovenskí vojaci tvoria aj tri LOT tímy (v každom je 11 príslušníkov OS SR) a Národný podporný prvok (NSE) predstavujú štyria slovenskí vojaci.

Najdlhšia blokáda

Piateho apríla 1992 sa začala najdlhšia blokáda mesta v novodobých európskych dejinách. Srbské bosnianske jednotky obklúčili Sarajevo. Obsadili pozície v jeho okolí, ovládli všetky horské výšiny (niektoré z nich boli v roku 1984 dejiskom zjazdových disciplín počas zimnej olympiády).

Druhého mája sa vojská bosnianskych Srbov dostali do Sarajeva a obsadili niekoľko predmestí. Pre mesto odrezané od zvyšku krajiny sa začali dlhé dni a mesiace strádania. Z kopcov jeho obyvatelia každý deň zažívali ostreľovanie z diel a mínometov. Okrem obytných štvrtí sa jeho terčom stali školy, nemocnice. Zničená bola budova miestneho parlamentu a národná knižnica. Podľa údajov OSN dopadlo na mesto počas blokády priemerne 329 striel každý deň. Najtragickejší bol 5. február 1994, keď mínometný granát zabil na tržnici Markala

68 ľudí a ďalšie dve stovky zranil.

Utrpenie obyvateľov Sarajeva, ktorým chýbala okrem iného aj pitná voda, sťažovala činnosť početných srbských ostreľovačov. A tak aj obyčajná cesta za vodou

koordinačnom centre Juh (RCC South) tejto operácie. Slovensko podporuje tiež výcvikovú časť ALTHEA, ktorá sa začala v máji 2009 a ktorej cieľom je podporiť ozbrojené sily Bosny a Hercegoviny pri výcviku a budovaní jednotiek pre účasť v medzinárodných operáciách.

Slovensko má dlhodobé rezervy v tom, že do krízových oblastí popri vysielaní vojakov ako je napríklad Afganistan, nevysieľa dostatok civilných odborníkov alebo expertov z mimovládnych organizácií. Máte ambície túto situáciu zmeniť?

Žiadna z aktuálnych bezpečnostných hrozieb nie je len čisto vojenská a ich riešenie si vyžaduje komplexný prístup. V našich podmienkach doposiaľ absentoval ucelený systém budovania, udržiavania a pokračujúceho zapájania slovenských civilných odborníkov do aktivít medzinárodného krízového manažmentu. Na základe práce medzirezortnej pracovnej skupiny pod vedením MZV SR v novembri 2011 Národná rada SR schválila Zákon o vysielaní civilných expertov na výkon práce v aktivitách krízového manažmentu mimo územia SR. Účinnosť nadobudol 1. februára 2012. Jeho prijatím sa po prvý raz vytvorila nielen možnosť využitia expertízy slovenských sudcov a prokurátorov v aktivitách krízového manažmentu, ale aj expertov, ktorí pôsobia v mimovládnej sfére, súkromnom sektore, či akademických

sa neraz na tejto Aleji ostreľovačov končila tragédiou. Čiastočnú úľavu obyvateľom prinieslo v lete 1993 vybudovanie vyše 800 metrov dlhého tunela pod letiskom, ktorým do oblastí mesta pod kontrolou bosnianskej armády prúdili zásoby liekov, potravín i munície a opačným smerom zasa evakuovaní ranení.

Muslimským a chorvátskym jednotkám sa napriek mnohým pokusom nikdy nepodarilo prelomiť srbské obkľúčenie.

Blokáda bola ukončená až na základe daytonskej mierovej zmluvy v posledný februárový deň roka 1996. Obliehanie hlavného mesta Bosny a Hercegoviny tak trvalo dovedna tri roky, deväť mesiacov a 25 dní. (Teda viac ako známa blokáda Leningradu v druhej svetovej vojne.) Počas nej bola v Sarajeve zničená štvrtina budov a zahynulo vyše 11-tisíc ľudí.

Za podiel na ostreľovaní Sarajeva v novembri 2006 Medzinárodný trestný tri-

bunál pre bývalú Juhosláviu (ICTY) v Haagu odsúdil bosnianskosrbského generála Stanislava Galiča na doživotie.

A stromy zasa rastú

Už prilet do Sarajeva v novembri 1994 predznamenal chmúrnú atmosféru. V oblasti hlavného mesta bývalej Juhoslávie bolo hmľisté, daždivé počasie. Lietadlo sa doslova vrátilo do kotliny. Pilot chcel čo najrýchlejšie predísť prípadným protilie-

inštitúciách. Pre potreby evidencie civilných expertov, ktorí môžu byť vyslaní do aktivít MKM, vedie MZV SR register civilných expertov.

Nedá sa povedať, že by tam, kde pôsobili v minulosti slovenskí vojaci, zaznamenala v nadväznosti na ich profesionálnu činnosť výraznejšie úspechy naša ekonomická diplomacia. Tá už približne rok patrí pod rezort zahraničných vecí a vy ste koncom augusta schválili dokument s názvom „Návrh prioritných teritórií z pohľadu podpory exportu a investícií a teritoriálneho rozmiestnenia ekonomických diplomatov na zastupiteľských úradoch Slovenskej republiky v zahraničí“. Je teda väčší predpoklad, že tam kde pôsobili či pôsobia slovenskí vojaci, bude šanca aj pre väčšiu ekonomickú angažovanosť Slovenska?

Ekonomická diplomacia je jednou z priorit rezortu zahraničných vecí. Táto téma je, samozrejme, omnoho širšia a netýka sa len hľadania nových ekonomických príležitostí, ale aj upevňovania a prehľbovania tých väzieb, ktoré sú pre slovenskú ekonomiku najdôležitejšie. Mám na mysli predovšetkým našu vzájomnú obchodnú výmenu s krajinami Európskej únie. Ale pôsobenie našich vojakov v krízových oblastiach je príležitosťou aj pre slovenských podnikateľov. V tejto súvislosti sa z perspektívy Ministerstva zahraničných vecí SR chceme pozrieť na to, či nie je

tadlovým srbským útokom. Na plochu letiska preto dosadol v strmom klesaní. Pre nadrotmajstra Slavomíra Badára zo slovenského ženijného práporu UNPROFOR to bol len začiatok.

Hlavný ženista UNPROFOR slovenský plukovník Žbodák ho vyslal do obliehaného mesta, aby skontroloval, v akom stave sú zdroje pitnej vody pre obyvateľov. Po vystúpení z lietadla nasledoval rýchly beh cez plochu letiska do najbližšieho krytu. „Nastúpili sme do bielo natretého uazu UN. Jeho farba a plachta boli takmer jedinou ochranou pred ostreľovačmi počas našej cesty mestom.

Prekonať sme museli práve smutne známou Snajper Alley. Z auta bolo na asfalte sem-tam vidieť krvavé stopy po obetiach. Neprijemný pocit. Tam ma čakala prvá práca. Skontrolovať zdroj pitnej vody a čističku vody v neďalekom tuneli, potom presun do ďalšej časti mesta, do pivovaru, ktorý mal svoj vlastný zdroj vody. Chvalobu oba boli v poriadku. Všade vokol bolo cítiť strach a smrť. Narýchlo vykopané hroby boli všade, kde sa len človek

pozrel. Popri cestách a chodníkoch, v parkoch“, spomína nadrotmajster Badár, ktorý mal už pred pôsobením na Balkáne skúsenosti z vojny v Perzskom zálive, kde bol príslušníkom československého proti-chemického práporu.

Z panelákov, ktoré boli poškodené ostreľovaním a okná bez skiel mali zatĺčené doskami, či zakryté papierovými škatuľami, všade trčali komíny. Obyvatelia Sarajeva sa po prerušení dodávok elektriny, plynu a vody snažili kúriť všetkým, čo im prišlo pod ruky. V meste takmer zmizli všetky stromy.

„Práve mesto bez stromov mi utkvelo v pamäti. Ľudia vykopávali zo zeme aj korene stromov, nosili ich domov a kúrili nimi. Pri pohľade na rozbité mesto sa nedalo nevidieť veľké plochy rýchlo sa rozrastajúcich cintorínov. Miestni si obydlia chránili rôzne. Dovtedy som Sae kontajnery poznal len z kamiónov a nákladných lodí. Tu boli medzi domami naukladané na seba a siahali do výšky tretieho až piateho poschodia. Tienili snajperom. Bol som svedkom mnohých útokov a priznávam,

po týždni, po splnení úlohy, som veľmi rád opúšťal Sarajevo,“ hovorí Slavomír.

Medzičasom rodák z Dolného Kubína, ktorý v žilinskej strednej vojenskej škole ukončil smer chemická technológia, získal ďalšie medzinárodné skúsenosti. Takmer dva roky pôsobil v misii UNTAES, neskôr v misii UNDOF na Golanských výšinách. V roku 2011 sa vrátil do Sarajeva. Do iného Sarajeva – modernej metropoly Bosny a Hercegoviny. Deväť mesiacov plnil úlohy v regionálnom koordinačnom centre JUH v operácii Európskej únie ALTHEA.

„Vrátil som sa do celkom iného sveta. Dnes už po vojne v Sarajeve ťažko nájsť nejaké výraznejšie stopy. No dobrý pocit som mal najmä z toho, že v meste znova rastú stromy. To bol pre mňa najvýrečnejší signál, že je po vojne“, spokojne konštatuje štyridsať-ročný vojenský profesionál, ktorý výborne ovláda srbochorvátčinu a dnes pôsobí ako starší inštruktor oddelenia výcviku v 5. pluku špeciálneho určenia v Žilinskom pluku Jozefa Gabčíka.

Text: Jozef Žiak

Foto: archív SB, Mário Pažický

potrebné upraviť sieť našich zastupiteľských úradov tak, aby nám umožnila lepšie využívať našich diplomatov aj v týchto oblastiach. Navyše, prostredníctvom rôznych aktivít verejnej diplomacie chceme priniesť čo najviac konkrétnych informácií o možnostiach, ktoré ponúka naše angažovanie v NATO a EÚ priamo k podnikateľom. Ako príklad by som rád uviedol dva ročníky Priemyselných dní, na ktorých naši podnikatelia mali možnosť nadviazať kontakty priamo s predstaviteľmi NATO a EÚ, ktorí sú zodpovední za verejné obstarávanie týchto organizácií.

Považujete zastúpenie slovenských vojakov v operáciách medzinárodného krízového manažmentu za primerané?

Z pozície podpredsedu vlády pre zahraničné otázky mám záujem na podpore našej účasti v zahraničných misiách. Ak mám byť konkrétny, tak ide najmä o účasť v plánovanej nebojovej misii NATO v Afganistane po roku 2014 a posilňovanie spomínanej operácie EUFOR ALTHEA v Bosne a Hercegovine. Každá účasť našich vojakov v medzinárodnej operácii prináša domov pridanú hodnotu. Iba týmto spôsobom si majú možnosť overiť, či ich príprava je dostatočná a primeraná tomu, čo sa od nich na medzinárodnej úrovni požaduje.

Zhovárал sa: Pavol Vitko

Foto: MZV SR, SITA

(viac v online vydaní OBRANY na www.mosr.sk/obrana/)

Generálmajor Kocian v Bosne

Ďalšie pôsobenie slovenského kontingentu v novej štruktúre operácie EUFOR ALTHEA bolo témou rokovania zástupcu náčelníka generálneho štábu generálmajora Miroslava Kociana s veliteľom mnohonárodných síl EUFOR generálmajorom Robertom Briegerom. Stretnutie sa uskutočnilo 10. septembra v Sarajeve počas dvojdnovej pracovnej cesty generálmajora Kociana do Bosny a Hercegoviny.

Cieľom návštevy zástupcu náčelníka GŠ OS SR v Bosne a Hercegovine bolo stretnutie s predstaviteľmi velenia EUFOR a návšteva príslušníkov slovenského kontingentu priamo v miestach ich pôsobenia. Počas stretnutia s generálmajorom Briegerom spolu prediskutovali komplexný prístup k zabezpečeniu fungovania novovzniknutého Koordinačného centra styčných a pozorovateľských tímov LCC (LOT Coordinator Centre), ktoré od 1. septembra riadi veliteľ slovenského kontingentu podplukovník Róbert Zebegney. Centru veliteľsky podlieha 17 styčných a pozorovateľských tímov LOT (Liaison and

Observation Team) z piatich krajín – Rakúska, Rumunska, Slovenskej republiky, Švajčiarska a Turecka. Každá z krajín má svoje zastúpenie aj vo velení Centra LCC, v

„Hlavným cieľom slovenskej zahraničnej politiky voči západnému Balkánu je podpora regionálnej stability a vytváranie udržateľných podmienok pre budúcu prosperitu tohto regiónu prostredníctvom operácie ALTHEA.“

ktorom pracuje okrem vojakov spomenutých krajín aj jeden poľský dôstojník.

„Hlavným cieľom slovenskej zahraničnej politiky voči západnému Balkánu je

podpora regionálnej stability a vytváranie udržateľných podmienok pre budúcu prosperitu tohto regiónu prostredníctvom operácie ALTHEA,“ ubezpečil veliteľa EUFOR generálmajor Kocian. Podľa slovenského generála je operácia vyjadrením úspešnej spolupráce EÚ a NATO na západnom Balkáne. Generálmajor Brieger ocenil príspevok Slovenska do operácie ALTHEA a vyzdvihol profesionalitu príslušníkov slovenských ozbrojených síl. Podľa Kociana Slovenská republika zachová svoj príspevok do operácie tak dlho, ako to bude potrebné. „Operácia ALTHEA hrá významnú úlohu v súvislosti s politickou a bezpečnostnou situáciou v Bosne a Hercegovine,“ povedal Kocian.

Generáli spolu hovorili aj o pripravovanom slovenskom príspevku do Mnohonárodnej brigády, ktorá bude pozostávať z národných jednotiek okamžitých záloh IR (Immediate Reserve) pripravovaných na vlastnom území zúčastnených krajín. V súvislosti s výcvikom slovenskej roty IR, ktorá predstavuje náš príspevok, podľa Kociana zvažujeme možnosť vykonania jej prípravného cvičenia na území Bosny a Hercegoviny so zníženými počtami. „Na uvedenom cvičení v roku 2013 by sa zúčastnila jednotka v sile jednej čaty a kľúčový personál roty,“ povedal v tejto súvislosti Kocian. „Uvedený variant je však podmienený prijatím politického rozhodnutia,“ dodal. Podľa slovenského generála je samozrejmosťou snaha Slovenska, aby predpokladaný výcvik jednotky v redukovaných počtoch nemal vplyv na kvalitu poskytovaného príspevku.

Zástupca náčelníka Generálneho štábu OS SR pokračoval v pracovnej ceste návštevou slovenských príslušníkov veliteľstva LCC a LOT tímov v Novom Sarajeve a Vyšehrade. Návštevu využil aj na stretnutie s veliteľom medzinárodného veliteľstva ozbrojených síl SWISSINT-EUFOR-ALTHEA švajčiarskym plukovníkom Fridolinom Kellerom.

Slovenskí vojaci pôsobia v operácii EUFOR ALTHEA od jej vzniku. V súčasnosti je v operácii nasadených 35 príslušníkov Ozbrojených síl SR (štyria vo veliteľstve EUFOR, jeden vo veliteľstve NATO, traja v LCC, 24 v LOT a traja v národnom podpornom prvku). Od 1. septembra 2012 funguje misia EUFOR ALTHEA v Bosne a Hercegovine v novej štruktúre. Styčné a pozorovateľské tímy LOT (Liaison and Observation Teams), ktoré zabezpečujú monitorovanie bezpečnostnej situácie v krajine a informovanosť veliteľstva EUFOR, spadajú pod novovytvorené centralizované pracovisko – Koordinačné centrum styčných a pozorovateľských tímov LCC (LOT Coordination Centre) dislokované v Sarajeve.

Text: mjr. Milan Vanga
Foto: OS SR

Náš človek v ALTHEA

Od 1. septembra 2012 funguje misia EUFOR ALTHEA v Bosne a Hercegovine v novej štruktúre. Styčné a pozorovateľské tímy LOT (Liaison and Observation Teams), ktoré zabezpečujú monitorovanie bezpečnostnej situácie v krajine a informovanosť veliteľstva EUFOR, spadajú pod novovytvorené centralizované pracovisko – Koordinačné centrum styčných a pozorovateľských tímov LCC (LOT Coordination Centre) dislokované v Sarajeve. Veliteľom LCC sa stal príslušník Ozbrojených síl SR a veliteľ slovenského kontingentu v operácii EUFOR ALTHEA podplukovník Róbert Zebegney.

Postupným znižovaním počtov v operácii sa doterajšia štruktúra zmenila a počet LOT sa znížil z 21 na 17. Tri doterajšie Regionálne koordinačné centrá (RCC) boli reorganizované na jedno centralizované pracovisko LCC, dislokované v Sarajeve. Zmena štruktúry znižuje prítomnosť medzinárodných síl v Bosne a Hercegovine a postupnými krokmi vytvára podmienky na transfer zodpovednosti za bezpečnostnú situáciu v krajine autoritám Bosny a Hercegoviny. V súčasnosti je v rámci LOT a LCC nasadených 144 vojakov z Poľska, Rakúska, Rumunska, Slovenskej republiky, Švajčiarska a Turecka.

Hlavnými operačnými úlohami naďalej zostávajú:

- zabezpečiť fungovanie štruktúry LCC a LOT ako časti systému situačného upovedomovania EUFOR,
- koordinovať, podporovať a riadiť plnenie úloh LOT v Bosne a Hercegovine,
- veliteľstvu EUFOR zabezpečovať komplexnú informáciu v „near-real time“ o situácii v BIH podľa prioritných požiadaviek na informácie veliteľa EUFOR,
- monitorovať celkovú situáciu v rámci Bosny a Hercegoviny,
- identifikovať akúkoľvek možnú hrozbu stability,

- podporovať rozvoj bezpečného a bezpečnostného prostredia,
- sústrediť a centralizovať zodpovednosť zrušených RCC do LCC,
- manažovať aktivity LOT a ich systém hlásení,
- koordinovať činnosť s nadriadeným orgánom veliteľstva EUFOR,
- vykonávať stretnutia a aktivity na kantónálnej úrovni,
- centralizovane riadiť zber a spracovanie hlásení prostredníctvom LOT a komplexnú informáciu zasielať veliteľstvu EUFOR.

V rámci Bosny a Hercegoviny sú od skončenia bojových operácií na základe rezolúcie OSN č. 1575 ako nástupca SFOR rozmiestnené jednotky EUFOR. V rámci štruktúry EUFOR sú to mobilné výcvikové tímy MTT (Mobile Training Team), mnohonárodná manévrovací brigáda MNBN (Multinational Manoeuvre Battalion) a prioritne systém LOT, ktorých hlavnou úlohou je monitorovať bezpečnostnú situáciu v rámci priestoru ich pôsobenia. Rovnako zabezpečujú zasielanie hlásení na veliteľstvo EUFOR s cieľom zabezpečiť situačný prehľad o dennom dianí na území Bosny a Hercegoviny. Systém LOT a LCC je pri súčasnom znižovaní počtov EUFOR jediným prvkom EUFOR, ktorý je v priamom kontakte s civilným obyvateľstvom.

Na začiatku aktivity EUFOR ALTHEA bolo v Bosne a Hercegovine rozmiestnených 44 LOT, organizovaných v piatich Regionálnych koordinačných centrách (RCC). Postupným znižovaním prítomnosti EUFOR bol počet LOT znížený na 21 v celkovo troch RCC s rozdelením do troch oblastí – Sever, Stred a Juh pri zachovaní filozofie pokrytia tzv. Hot Spots v rámci Bosny a Hercegoviny. Od 1. septembra tohto roka už EUFOR funguje v novej zošthlenej štruktúre sedemnástich LOT pod slovenským velením LCC.

Rys vystrčil pazúry

Štáb mnohonárodného práporu vojenskej polície na cvičení Sharp Lynx v poľskom výcvikovom priestore Wedrzyn získal informáciu, že zmizol jeden z poľských vojakov. Neskôr sa potvrdili obavy, že ho uniesli povstalci pôsobiaci v oblasti. Velenie práporu sústredilo všetky sily a prostriedky, aby zistilo, kde je zadržaný a oslobodilo ho. Do vyslobodzovacej operácie sa zapojili všetky jednotky mnohonárodného práporu.

Urýchlene sa presunuli do obce Nowy Mur. Ako prvé k budove, kde bol podľa zistení zadržaný unesený vojak, dorazili land rovery českej čaty. Podľa veliteľa zásahovej skupiny poručíka Michala Čtveráka sa hneď dostali pod prudkú paľbu.

Oslobodenie poľského kolegu

Priestor pred budovou neposkytoval veľa možností, ako sa pred streľbou kryť. Museli prebehnúť cez cestu a vyhľadať vhodnejší terén. Práve vtedy dorazila na miesto aj čata poľskej vojenskej polície, ktorú viedol poručík Arkadiusz Gesuh a karta sa začala obracať. Poľskí a českí vojaci sústredili svoju paľbu na budovu, v ktorej ukrývali uneseného vojaka.

Jeho oslobodenie však bolo úlohou špeciálnej zásahovej jednotky chorvátskej vojenskej polície, pod velením poručíka Alenka Tonkoviča. Situáciu zo vzduchu monitoroval poľský vojenský vrtuľník Sokol. Práve z neho sa neskôr zlanili priamo na budovu členovia chorvátskej zásahovej jednotky.

Výsadek podporoval zo zeme spoločný útok českých a poľských vojakov. Slovenská jednotka medzitým zabezpečovala priestor zásahu pred prípadným útokom

povstalcov. „Jednotlivé tímy našej čaty ho hermeticky uzavreli. Zaistili všetky prístupové cesty a zamedzili ohrozeniu záchrannej akcie. Chorvátski, poľskí a českí kolegovia sa mohli venovať oslobodeniu uneseného poľského vojaka. Slováci okrem mercedesov využívali aj obrnené kolesové vozidlo Aligator,“ približuje úlohu sloven-

aspoň tak sa to zdalo. Druhá skupina povstalcov však nečakane prekvapila českých a poľských vojakov zozadu. Na nepozorovaný presun využila systém podzemných chodieb. Česi a Poliaci zaznamenali straty a museli privolať zdravotnícku pomoc. Napokon medzinárodné jednotky povstalcov zlikvidovali. Odsun z oblasti zabezpečovali slovenskí vojaci.

Slováci plnili rôznorodé úlohy od budovania a stráženia check pointov, cez potláčanie davu a ochranu konvojov, až po transport ranených. Major Jozef Šoltýs, ktorý pôsobil v Poľsku ako zástupca náčelníka štábu riaditeľstva cvičenia a len pred nedávnom sa vrátil z operácie ISAF, potvrdil, že scenár cvičenia vychádzal z reálnych situácií v Afganistane.

Prepad konvoja

Aj spočiatku celkom prozaické sprevádzanie logistického konvoja s pitnou vodou a potravinami do obce Nowy Mur sa zmenilo na drámu. Na konvoj zaútočili, prvé vozidlo bolo ostreľované. Lesom sa k nemu blížili ozbrojenci. „Keby sme sa nechali zatiahnuť do boja, došlo by k zbytočným stratám a nesplnili by sme svoju úlohu. Veď na potraviny a vodu už netrepežlivo

ských vojakov veliteľ čaty nadrotmajster Marián Lenčes.

Povstalci boli porazení a Chorvátom sa podarilo oslobodiť uneseného vojaka. Teda

čakali obyvatelia obce. Preto sme pokračovali ďalej alternatívnou trasou,“ vysvetlil nadrotmajster Lenčéš, rodák z Turne nad Bodvou, pre ktorého je cvičenie Sharp Lynx 2012 už tretím v rámci prípravy mnohonárodného práporu vojenskej polície. On i príslušníci jeho čaty z prešovského útvaru vojenskej polície majú bohaté medzinárodné skúsenosti. Väčšina jeho podriadených pôsobila v misiách UNPROFOR, UNMEE, UNDOF, ALTHEA, KFOR či v operácii ISAF.

Na cvičení v Poľsku sa mohol veliteľ čaty spoľahnúť na svojich veliteľov družstiev nadrotmajstrov Františka Luščáka, Ivana Hantáka, Rastislava Rondzika a Juraja Vaľka, ale aj rotmajstra Miroslava Imricha. Bravúrne si v ťažkom teréne počínal s vozidlom Aligator vodič rotmajster Zdeno Minár, ale zahanbiť sa nedal ani psovod rotný Pavel Klaučo so psom Atosom.

Nadrotmajster Radoslav Foľtán bol už druhý raz v pozícii veliaceho poddôstojníka mnohonárodného práporu. Pred rokom na Lešti pôsobil po boku chorvátskeho veliteľa, tentoraz vedľa poľského podplukovníka Grzegorza Parda. „Je to pre mňa veľká škola. Aj keď sme mentalitou blízke slovanské národy a členovia NATO, predsa len každá z armád používa špecifické prístupy. Mojou úlohou je sprostredkovať názory a požiadavky zo strany poddôstojníckeho zboru k veliteľovi a opačne,“ hovorí nadrotmajster Foľtán.

Úspešná certifikácia

Cvičenie mnohonárodného práporu vojenskej polície NATO (MNMPBAT) pod poľským velením, ktorého súčasťou sú aj jednotky vojenskej polície z Českej republiky, Chorvátska a Slovenska, Sharp Lynx 2012 úspešne splnilo svoje úlohy.

Prápor bol certifikovaný podľa noriem NATO CREVAL tímom pod vedením poľského plukovníka Mareka Majka. Na cvičení bol prítomný ako pozorovateľ NATO francúzsky podplukovník Sebastian Dordhain. Konštatoval splnenie štandardov NATO v oblasti hodnotenia bojovej pripravenosti jednotiek na úrovni prápor a potvrdil jednotku ako schopnú bojového nasadenia. Doklad o tom prevzal od veliteľa poľskej vojenskej polície generála divízie Miroslawa Rozmusa veliteľ mnohonárodného zboru NATO Severovýchod (MNC NE) v Štetíne generálporučík Rainer Korff. Tým sa začal proces afilácie v rámci zboru.

Po uskutočnení cvičení v rámci zboru bude mnohonárodný prápor vojenskej polície pripravený na nasadenie v rokoch 2014 – 2015. Ktorákoľvek jednotka v rámci NATO si bude môcť vyžiadať asistenciu buď celého mnohonárodného práporu vojenskej polície, alebo jeho jednotlivých súčastí.

Na záverečnej časti cvičenia (VIP dni) sa zúčastnilo viacero hostí. Za slovenskú stranu bol prítomný veliteľ Výcvikového centra spojeneckých síl (JFTC) v Bydgoszczy generálmajor Pavel Macko a riaditeľ vojenskej polície plukovník Jaroslav Hamár.

Velenie práporu prevezme od začiatku roka 2013 na základe rotačného princípu od poľského podplukovníka Grzegorza Parda český podplukovník Roman Gottfried.

Text a foto: Jozef ŽIAK

Iračania nám ďakujú

Štátny tajomník MO SR Miloš Koterec rokoval začiatkom septembra v Iraku s ministrom obrany. Hlavnými témami ich rozhovorov boli vzájomná spolupráca a očakávané uzavretie bilaterálnej dohody o spolupráci v oblasti obrany. Počas rokovania minister Aldulaimi okrem iného opakovane vysoko ocenil rozhodnutie Slovenska postaviť sa na stranu irackého ľudu a aktívne sa zapojiť do operácie v Iraku v roku 2003. V priebehu stretnutia podpísal štyri ďakovné listy a požiadal M. Koterca o ich doručenie pozostalým po padlých slovenských vojakoch ako výraz vďaky irackej strany. Pri príležitosti Dňa ústavy SR odhalil M. Koterec na pôde slovenského veľvyslanectva v Bagdade spolu s náčelníkom generálneho štábu Irackej armády generálom Babakirom Zebarim pamätnú tabuľu, ktorá pripomína tragickú smrť štyroch slovenských vojakov počas nasadenia v operácii Iracká sloboda.

Nechceme súbeh

Ministerstvo vnútra SR zverejnilo návrh zákona, ktorým sa menia podmienky sociálneho zabezpečenia vojakov a policajtov. Od budúceho roka sa má dĺžka trvania služby potrebnej na vznik nároku na výsluhový dôchodok začať postupne zvyšovať na 25 rokov. Má sa zmeniť aj spôsob výpočtu výmery výsluhového dôchodku: čím budú v službe dlhšie, tým má byť vyšší. Z výsluhových dôchodkov, na ktoré vznikol nárok po 30. júni 2002, sa má tiež platiť 10-percentný odvod (až do dosiahnutia dôchodkového veku), a poistné platené vojakmi a policajtmi sa má zvýšiť z 5% na 7%, poistné platené zamestnávateľom stúpne zo 17% na 20%.

Súčasne s tým predložilo ministerstvo financií návrh zákona upravujúceho daň z príjmov, ktorý obsahuje aj ustanovenie o zdanení výsluhových dôchodkov zrážkovou daňou 19 %. V tejto súvislosti minister obrany SR Martin Glváč zdôraznil, že „súbeh osobitného príspevku (odvodu) z výsluhových dôchodkov na osobitný účet sociálneho zabezpečenia, a zdanenia výsluhových dôchodkov nepovažujeme za schodné riešenie, preto vedenie rezortu obrany urobí všetko, aby k takémuto súbehu nedošlo.“

Bude menej zamestnancov

Kritický stav rezortu obrany, ktorý po sebe zanechal predchádzajúce vedenie, si vyžiadal akútne opatrenia. Od 1. októbra preto ministerstvo obrany pristúpi k novej organizačnej štruktúre, na základe ktorej bude mať k tomuto dátumu historicky najnižší počet zamestnancov za posledných päť rokov. V porovnaní s rokom 2007 bude mať menej o 1 251 zamestnancov a oproti minulému roku by sa mal znížiť počet personálu o 79 ľudí. Počet tabuľkových miest zníži rezort obrany v rámci prebiehajúcej reorganizácie o 189. „V tomto prípade nejde iba o formálne znížovanie počtu zamestnancov ich presunom na iné odbory, alebo podriadené organizácie. Ide o reálne zmeny. Ak by sme si totiž neurobili poriadok vo vlastných radoch a neefektívni činnosť ministerstva, nemali by sme ani morálne právo uchádzať sa v súčasnej ekonomickej situácii o ďalšie peniaze z rozpočtu,“ zdôvodnil organizačné zmeny, ktoré budú zavŕšené k 1. októbru 2012, minister Glváč. Mesačná úspora na mzdových nákladoch je vyčíslená na 105 600 eur. Šéf rezortu obrany zároveň deklaroval záujem investovať časť z ušetrených peňazí na mzdových prostriedkoch do modernizácie armády.

Čerpáme z Gabčíkovho odkazu

Minister obrany Martin Glváč si vo štvrtok 6. septembra počas jednodňovej pracovnej návštevy Českej republiky položením venca v chráme sv. Cyrila a Metoda v Prahe uctil pamiatku slovenského parašutistu Jozefa Gabčíka, ktorého sté výročie narodenia si pripomínáme v tomto roku. Jozef Gabčík spoločne s Janom Kubišom spáchali 27. mája 1942 atentát na zastupujúceho ríšskeho protektora Reinharda Heydricha. Spolu so skupinou parašutistov sa ukryli v pravoslávnom chráme sv. Cyrila a Metoda, kde po prezrazení zahynuli. „Jozef Gabčík je významnou osobnosťou našich dejín. Z jeho odkazu čerpáme pri budovaní našich vojenských tradícií,“ povedal počas pietneho aktu minister Glváč. „Aj 5. pluk špeciálneho určenia, ktorý v súčasnosti plní najťažšie úlohy v Afganistane, symbolicky nesie jeho meno,“ dodal. Minister obrany sa následne stretol s českým rezortným kolegom Alexandrom Vondrom na spomienkovej plavbe loďou po Vltave pri príležitosti 68. výročia SNP.

Jeden z najväčších dní

Posledný týždeň prázdnin sa niesol v znamení osláv 68. výročia Slovenského národného povstania. V utorok 28. augusta sme si udalosti z augusta 1944 pripomenuli v hlavnom meste na Námestí SNP za účasti predsedu vlády, poslancov Národnej rady SR, ministrov vlády, vrátane ministra obrany Martina Glváča, predstaviteľov diplomatického zboru, štátnej správy a samospráv, odbojárov aj ďalších hostí. Ozbrojené sily SR reprezentoval náčelník generálneho štábu generálporučík Peter Vojtek.

O deň neskôr, 29. augusta zavítal minister obrany SR Martin Glváč spolu s náčelníkom Generálneho štábu OS SR generálporučíkom Petrom Vojtekom na oslavy 68. výročia SNP do Banskej Bystrice, kde sa v areáli Pamätníka SNP zhromaždilo okolo 2 500 ľudí. Oficiálna časť osláv sa začala kladením vencov v pietnej sieni Pamätníka SNP a pokračovala slávnostným zhromaždením, ktoré sa skončilo vyznamenávaním priamych účastníkov odboja. Sprievodným programom bola aj prezentácia ozbrojených síl a klubov vojenskej histórie.

TECHNIKA

NOVINKY • TRENDY • VÍZIE

Anders nie je tank

Poľsko chystá významné posilnenie armády. Od domáceho výrobcu kúpi tisíc nových pásových bojových vozidiel pechoty Anders.

Stroj vyvinulo vývojové centrum OBRUM a vyrábať ho bude strojársky gigant Bumar. Pomenovaný je po poľskom generálovi z druhej svetovej vojny Wladyslawovi Andersovi. Prototyp pokrtila jeho dcéra Anna Maria Anders.

Hoci ho niektoré poľské médiá označili ako ľahký tank, v skutočnosti ide o nástupcu starých sovietskych BVP-1. V základnej verzii ako bojové vozidlo pechoty bude vybavený vežou Hilfist-30P. Tú Poliaci používajú aj na osemkolesových strojoch Rosomak (licenčne vyrábané fínske vozidlá Patria AMV). V tejto verzii má Anders trojčlennú posádku a prepravuje osem vojakov. Výzbroj tvorí kanón kalibru 30 mm a koaxiálny guľomet 7,62 mm.

Podľa štandardu NATO STANAG 4569 je odolnosť vozidla v základnej verzii na úrovni 3. Odolá prierazným projektilom kalibru 7,62 mm s volfrámovým jadrom. S prídavným pancierom možno odolnosť Andersa zvýšiť na úroveň 5 - čiže proti strelám kalibru 25 mm.

Okrem bojového vozidla pechoty sú na svete ďalšie dve verzie, ktoré zrejme spôsobili chybné označenie Andersa ako ľahkého tanku. Ide o verzie palebnej podpory, jedna je vyzbrojená kanónom kalibru 120 mm, druhá nesie vežu systému CT-CV s kanónom kalibru 105 mm. Aj v tejto konfigurácii si Anders zachováva prepravnú kapacitu - okrem trojčlennej posádky môže prevážať ďalších štyroch vojakov. Pripravujú sa aj ďalšie verzie - veliteľská, zdravotnícka, ženijná a protiletadlové samohybné delo.

Vozidlo má korbu dlhú 6,9 m a širokú 3,3 m. S kanónom kalibru 120 mm dosahuje celková dĺžka 8,8 m. Hmotnosť vozidla je 33 ton. Poháňa ho dieselový motor s výkonom 540 kW (720 koní). Výkonný štartér/generátor nielenže slúži na štartovanie, ale dokáže aj elektrickú energiu vyrábať a v prípade núdze ňou aj poháňať kolesá. Maximálna rýchlosť pri pohone dieselovým motorom je 72 km/h.

(mk)
Foto: Bumar

SUPER GALAXY

bude slúžiť do roku 2040

Miroslav Kacvinský
Foto: USAF

Hlavnou hviezdou amerického strategického transportného letectva je v posledných rokoch Boeing C-17 Globemaster. V jeho tieni tak ostáva Lockheed C-5 Galaxy, ktorý bol v čase vstupu do služby pred viac ako 40 rokmi najväčším vojenským lietadlom na svete. Napriek stále rastúcemu počtu C-17 však naďalej ostáva priestor aj pre C-5. A vďaka rozsiahlemu modernizačnému programu má Galaxy pred sebou ešte ďalšie tri desaťročia služby.

Technické údaje C-5M

Dĺžka: 75,53 m
Rozpätie: 67,91 m
Výška: 19,84 m
Pohon: 4x CF6-80C2
Prázdna hmotnosť: 172 370 kg
Maximálna vzletová hmotnosť: 381 024 kg
Hmotnosť nákladu: 129 276 kg
Hmotnosť paliva: 150 845 kg
Rýchlosť: Mach 0,77 (834 km/h)

Začiatkom 60. rokov začalo americké letectvo uvažovať o novom transportnom lietadle s omnoho väčšou kapacitou ako dovtedajšie stroje. V apríli 1964 formulovalo oficiálne požiadavky. Svoje návrhy na lietadlo predložili štyri firmy, návrhy na motory predložili ďalšie štyri firmy. Nakoniec v septembri 1965 vybrali ako víťazný návrh firmy Lockheed, v prípade pohonných jednotiek uspela firma General Electric s motorom TF39.

Predražený vývoj

Prvý stroj C-5A Galaxy dokončili 2. marca 1968 a prvý let absolvoval 30. júna 1968. Operačné stroje vstúpili do služby v roku 1970. V tom čase sa však nad Galaxy vznášali temné mraky. Vývoj sa enormne predražil. Bol to prvý vojenský vývojový program, ktorého cena narástla o viac ako miliardu dolárov. To neuniklo pozornosti politikov a americký kongres viedol v rokoch 1968 až 1969 vyšetrovanie programu.

Zaťažové testy navyše odhalili praskliny v krídlach lietadiel a celá flotila C-5 dostala obmedzenie kapacity nákladu. Prepravovať mohli nanajvýš 80 percent pôvodnej maximálnej povolenej hmotnosti. Výsledkom bol program za ďalších 1,5 miliardy dolárov, pri ktorom v rokoch 1980 až 1987 dostalo 76 existujúcich C-5A nové krídla.

V tom čase sa začalo blýskať na lepšie časy. Prezident Ronald Reagan rozbehol rozsiahle zbrojenie a v rámci neho chcel posilniť aj transportné kapacity letectva. Preto v rokoch 1985 až 1989 postavili 50 nových lietadiel C-5B. Táto verzia už zahŕňala všetky modifikácie, ktoré sa predtým vykonali na C-5A a niekoľko ďalších úprav zameraných najmä na zvýšenie spoľahlivosti.

Vec prestíže

Práve spoľahlivosť bola veľkým problémom C-5. Stali sa dokonca najporuchovejšími lietadlami v americkej výzbroji. Málokedy bolo letuschopných viac ako 50 percent strojov.

Americkú prestíž ďalej znížil Sovietsky zväz, ktorý so svojim Antonovom An-124 Ruslan zobral C-5 primát najväčšieho transportného lietadla. Na rozdiel od Galaxy sa Ruslan dočkal úspešnej civilnej služby a v posledných rokoch si ho prenájmajú aj štáty NATO.

Zdalo by sa, že C-5 odíde v tichosti do dejín. Keď však toto lietadlo fungovalo dobre, boli jeho výkony výnimočné. Nasadili ho už počas vietnamskej vojny. Na druhý breh Pacifiku vozilo vojakov, vojenskú techniku i menšie lietadlá. V roku 1973 počas Jomkipurskej vojny dopravili do Izraela dôležité zásoby zbraní a munície. Poslúžili aj spojencom. V roku 1991 počas prvej vojny v Zálive prepravili do púšte napríklad československých vojakov a ich techniku.

Napriek vysokej poruchovosti boli zo šiestich nehôd v histórii Galaxy štyri spôsobené chybami posádky. Iba dve nehody spôsobilo zlyhanie techniky. Žiaľ, práve tieto dve nehody boli smrteľné a zahynulo pri nich spolu 167 ľudí (ďalších 165 osôb na palubách lietadiel však tieto dve havárie prežilo).

Život po živote

Pri úvahách o budúcnosti C-5 Galaxy sa brali do úvahy najmä jeho schopnosti. Dokáže prepraviť napríklad aj veľký mostný tank M60 AVLB, päť bojových vozidiel pechoty Bradley alebo

šesť vrtuľníkov AH-64 Apache. Preto sa rozhodlo o modernizácii a predĺžení životnosti.

Existujúce C-5A i C-5B mali prejsť úpravami kokpitu, prístrojov a motorov. Potom sa však znovu objavila v programe Galaxy stará známa pesnička – predražovanie. Rast nákladov spôsobil, že letectvo prehodnotilo svoje plány a modernizačný program rozdelilo na dve časti.

Program AMP (Avionics Modernization Program) zahŕňa nový sklený kokpit, autopilota a navigačné vybavenie. V rámci úprav sa tiež usilujú znížiť počet prístrojov a káblov v lietadle, a tým

znižujú pravdepodobnosť poruchovosti. Napríklad z lietadiel odstránili 12-tisíc káblov a namiesto nich inštalovali iba 4-tisíc nových.

Týmto programom prešlo 79 lietadiel. Z nich 52 strojov čaká aj program RERP (Reliability Enhancement and Re-engineining Program). Jeho hlavnou súčasťou je inštalácia nových motorov CF6. Tie majú oproti starým motorom TF39 desaťnásobne vyššiu spoľahlivosť, o 22 percent viac ťahu pri štarte, štartovaciu dráhu skracujú o 30 percent a stúpanosť urýchľujú o 58 percent.

Lietadlá, ktoré prešli iba prvou úpravou, majú označenie C-5AMP. Tých 52 strojov, ktoré prejdú oboma úpravami, ponese označenie C-5M Super Galaxy. Ich spoľahlivosť by sa mala výrazne zvýšiť, počet strojov schopných letu by mal bežne presahovať 75 percent. Americké letectvo dostalo tri skúšobné exempláre a päť sériových strojov. Zatiaľ posledný z nich v júli tohto roka. Úpravy na štandard C-5M trvajú asi 8 mesiacov a ročne to má byť 11 strojov. Program sa má skončiť v roku 2016 a Super Galaxy majú slúžiť najmenej do roku 2040.

INTEGRÁCIA

bezpilotných lietadlových systémov do letovej prevádzky

Text: Stanislav Szabo, Pavel Bučka

Bezpilotné lietadlové systémy sú dôležitou súčasťou letectva a viacerých oblastí a ich význam aj pre civilné, aj pre vojenské použitie, sa v budúcnosti bude neustále zvyšovať.

Pojem bezpilotný lietadlový systém (UAS – Unmanned Aircraft System) prvý raz oficiálne použilo MO USA v r. 2005 v dokumente DoD Unmanned Aircraft System Roadmap 2005-2030 a jeho definíciu takisto používajú európske inštitúcie.

Definícia

Podľa definície uvedenej v dokumente Európskej agentúry pre bezpečnosť letectva (EASA), ktorým sa stanovuje politika v oblasti certifikácie letovej spôsobilosti bezpilotných lietadlových systémov, pojem UAS zahŕňa individuálne prvky nachádzajúce sa na bezpilotnom lietadle a ďalšie prvky mimo lietadla, ako sú riadiace stanovište a všetky ďalšie elementy systému nevyhnutné na uskutočnenie letu, t.j. prvky ovládania / velenia a riadenia, prvky pristávacieho podsystemu a podsystemu nájdenia.

Bezpilotné lietadlové systémy sa stávajú významnou súčasťou leteckého a kozmického priemyslu, ktorý je jedným z rozhodujúcich segmentov európskeho priemyslu a európskej obrannej technologickej a priemyselnej základne (EDTIB - European Defence Technological and Industrial Base). Preto sa venuje značná pozornosť integrácii bezpilotných lietadlových systémov do vzdušného priestoru používaného v súčasnosti pilotovanými lietadlami.

Projekty

Jedným z najvýznamnejších európskych projektov technologických demonštrátorov UAS je NEURON – European Unmanned Combat Air Vehicle (podpis dohody medzi Francúzskom, Gréckom, Talianskom, Španielskom, Švédskom a Švajčiarskom v r. 2005), k národným projektom patria napr. projekty BARRACUDA (Nemecko), SHARC, FILUR (Švédsko), PETIT DUC (Francúzsko), SKY-X (Taliansko). Ministerstvo obrany Veľkej Británie rieši projekt technologického demonštrátora UCAV pod názvom TARANIS a financovalo zaujímavý a veľmi prínosný projekt technologického demonštrátora UAV pokročilej koncepcie FLAVIIR, za účasti univerzitnej sféry. Súčasne sú v UK z privátnych zdrojov financované projekty UAV KESTREL, CORAX (pre systém ISTAR), RAVEN a HERTI.

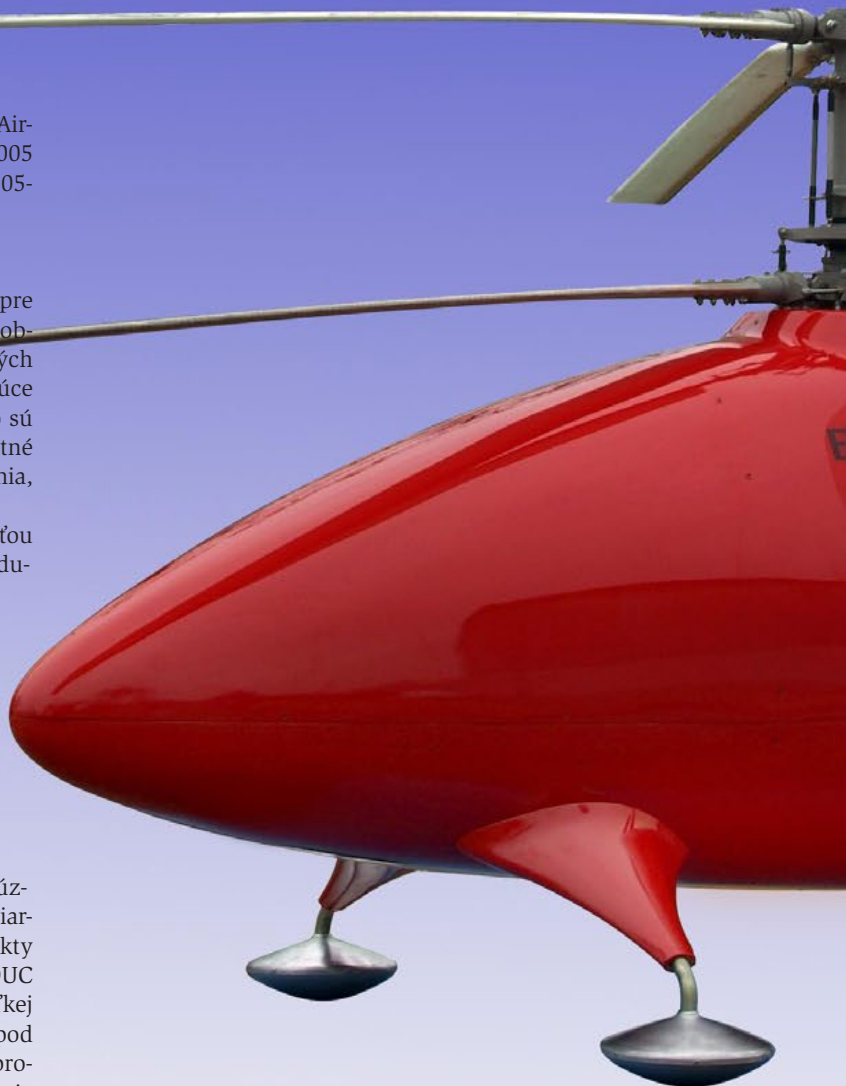
Integrácia

Zložitosť a komplexnosť problematiky, technické, legislatívne a ďalšie faktory si vyžadujú postupný prístup k integrácii UAS do letovej prevádzky. V každej etape sa budú zohľadňovať dosiahnuté výsledky z vykonávaných experimentálnych prác, skúšania, testovania a prevádzky.

Päť navrhovaných etáp na dosiahnutie rutinných letov UAS v kontrolovanom vzdušnom priestore:

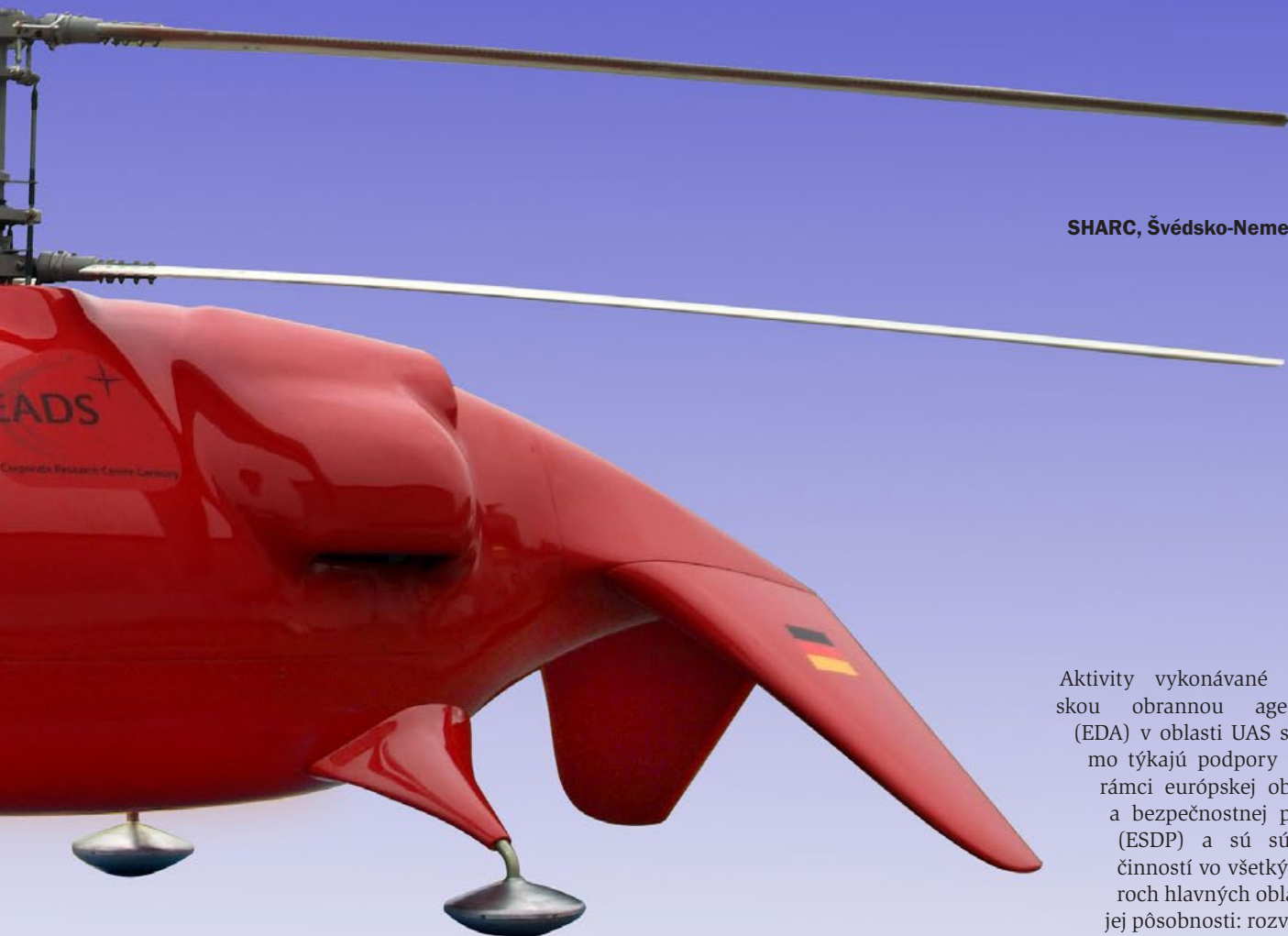
1: Lety experimentálnych UAS v rámci štátnych hraníc v riadenom, vyčlenenom vzdušnom priestore (pravidelne s krátkodobým oznamovaním).

- 2: Lety experimentálnych UAS v rámci štátnych hraníc v riadenom, nevyčlenenom priestore.
- 3: Lety štátnych UAS s národnou typovou certifikáciou v rámci štátnych hraníc ako normálny registrovaný let („file and fly“) v riadenom vzdušnom priestore.
- 4: Lety UAS s civilnou typovou certifikáciou v rámci štátnych hraníc ako normálny registrovaný let v riadenom vzdušnom priestore.
- 5: Lety civilných UAS alebo štátnych UAS cez štátne hranice ako normálny registrovaný let v riadenom vzdušnom priestore.

BARRACUDA, Nemecko

SHARC, Švédsko-Nemecko

Problematika

Problematika bezpilotných prostriedkov v rámci NATO patrí z technického hľadiska primárne do pôsobnosti Konferencie národných riaditeľov pre vyzbrojovanie (CNAD – Conference of National Armaments Directors), kde je ako súčasť skupín pre vyzbrojovanie zriadená spoločná skupina pre spôsobilosti v oblasti UAV (JCGUAV – Joint Capability Group on UAV). V jej rámci je vytvorená pracovná skupina FINAS (Flight in Non-Segregated Air Space), ktorá začala činnosť v r. 2003. Skladá sa zo zástupcov 10 krajín a špecializovaného tímu pre problematiku USAR (UAV System Airworthiness Requirements – Požiadaviek na letovú spôsobilosť systémov UAV).

Aktivity vykonávané Európskou obrannou agentúrou (EDA) v oblasti UAS sa priamo týkajú podpory úloh v rámci európskej obrannej a bezpečnostnej politiky (ESDP) a sú súčasťou činností vo všetkých štyroch hlavných oblastiach jej pôsobnosti: rozvoja obranných spôsobilostí, obranného výskumu a rozvoja technológií, spolupráce vo vyzbrojovaní a európskeho trhu s obrannou výzbrojou a technikou (EDEM).

Aktivity

Riadiaci výbor EDA na úrovni ministrov obrany uložil EDA v máji r. 2007 rozpracovať strategický harmonogram pre hladkú integráciu UAS do nevyčleneného vzdušného priestoru do r. 2015. Agentúra iniciovala v januári 2008 projekt začlenenia UAS do letovej prevádzky. Aktivity EDA sú prínosom na integrovanej a koordinovanej ceste prác v rámci širšieho európskeho úsilia a realizujú sa za úzkej spolupráce s Európskou komisiou, EASA, EUROCONTROL a EUROCAE.

Projekty a úlohy v tejto oblasti majú významný pozitívny vplyv nielen na rozvoj inovačných technológií, know-how, podporu výskumnej sféry, priemyslový rozvoj, rozvoj spôsobilostí v oblasti bezpečnosti a obranyschopnosti, ale sú prínosom aj pre život občanov.

Transportné vrtuľníky

naše a od susedov 2

Text: PhDr. Ján Dolinay Foto: Miroslav Gyürösi, Obrana

V devätnástej časti seriálu o výzbroji OS SR, armád našich susedov, niektorých spojencov v NATO a ďalších krajín dokončíme prezentáciu transportných, resp. viacúčelových vrtuľníkov (v angl. Utility Helicopters – UH) a iných podporných vrtuľníkov, napr. prieskumných (Observer Helicopters – OH), pátracích a záchranných (Search and Rescue – SAR), ako aj viacúčelových ozbrojených, označovaných ako bojové (Combat Helicopters – CH).

Pripomeňme, že minule sme načrtli históriu týchto vrtuľníkov, ich technické charakteristiky a potom sme sa venovali strojom Mi-2, Mi-17 a Mi-17M, ktorými disponujú Vzdušné sily OS SR. Ich údaje pre porovnanie s inými zopakujeme aj dnes v Tabuľke základných parametrov a výkonov.

Transportné vrtuľníky našich susedov

Vzdušné sily Armády Českej republiky v kategórii ľahkých transportných vrtuľníkov vo výzbroji deklarujú 5 sovietsko-poľských strojov Mi-2 a v kategórii stredných transportných, resp. viacúčelových vrtuľníkov 10 poľských PZL W-3A Sokół, ktoré v roku 1996 získali z Poľska pôvodne v počte 11 kusov výmenou za 10 stíhačiek MiG-29, ako aj 5 strojov typu Mi-8S, 16 typu Mi-17 a 16 typu Mi-171Š. Keďže Mi-2 a Mi-17, ktoré sú aj vo výzbroji nášho letectva, sme predstavili v predchádzajúcom čísle, dnes si priblížime stroje PZL W-3 Sokół, Mi-8 a Mi-171.

Poľský PZL W-3 Sokół je stredný dvojmotorový viacúčelový vrtuľník klasickej koncepcie so štvorlistovým nosným a trojlistovým vyrovnávacím rotorom, ktorý spoločnosť PZL Świdnik (dnes Agusta Westland Świdnik) začiatkom 80. rokov minulého storočia vyvinula zo sovietskeho vrtuľníka Mi-2 vyrábaného v Poľsku v licencií. V transportnej verzii môže okrem 2-člennej posádky prepravovať až 10 osôb alebo tomu zodpovedajúci náklad, vojenské verzie W-3W a W-3WA určené na podporu pozemných síl majú 23-mm kanón pod nosom trupu a na bočných závesníkoch môžu niesť bloky neriadených rakiet, PTRS či kontajnery s ďalšou hlavnou výzbrojou.

Pôvodom sovietsky vrtuľník Mil Mi-8 (v kóde NATO Hip), vyvinutý začiatkom 60. rokov, je dvojmotorový viacúčelový stroj strednej triedy s päťlistovým nosným a trojlistovým vyrovnávacím rotorom, ktorý možno použiť i na priamu podporu pozemných vojsk. Okrem 3-člennej posádky dokáže transportovať až

Český vrtuľník Mi-171Š

28 plne vyzbrojených vojakov alebo 12 nosidiel s ranenými alebo tomu zodpovedajúci náklad v trupe i v podvese. Podobne ako jeho nasledovník Mi-17 môže na bočných závesníkoch niesť i bloky neriadených rakiet a kontajnery s hlavnou výzbrojou.

Ruský multifunkčný vrtuľník Mi-171 vznikol v polovici 90. rokov ďalším vývojom typového radu Mi-8/Mi-17 s cieľom vytvoriť stroj s vyšším výkonom a lepšími letovými vlastnosťami, použiteľný i v nepriaznivých poveternostných podmienkach a za zníženej viditeľnosti vo dne i v noci. Jeho motory Isotov majú síce výkon porovnateľný s motormi Klimov vrtuľníka Mi-17, ale umožňujú mu dostup 6 000 m s väčšou záťažou (až 37 osôb, resp. tomu zodpovedajúci náklad) aj pri vysokých teplotách a nižšom tlaku vzduchu (pozri tabuľku). Mi-171 v bojovej verzii Mi-171Š (Šturmovyj) má pancierovanú kabínu i niektoré agregáty a na závesníkoch môže niesť PTRS Ataka, bloky neriadených rakiet kalibru 57 a 80 mm a kanónové kontajnery a v prednom a zadnom stanovišti i na závesoch v bočných dverách aj 7,62-mm guľomety. V tejto úprave je efektívnym prostriedkom

boja s obrnenou a ďalšou pozemnou technikou, plavidlami i vzdušnými prostriedkami protivníka, osobitne v aeromobilných výsadežových operáciách. České Mi-171Š majú konštrukčné parametre bojových, ale nie sú vybavené predným a zadným streleckým stanovišťom a na bočných závesníkoch nesú iba nádrže s prídavným palivom. Ich bojové schopnosti sa však dajú obnoviť.

Poľské vojenské letectvo má podľa dostupných informácií vo svojom inventári v kategórii ľahkých viacúčelových vrtuľníkov 54 strojov PZL Mi-2 a 24 strojov PZL SW-4 Puszczyc a v kategórii stredných viacúčelových vrtuľníkov 18 strojov PZL W-3 Sokół (W-3T, W-3RL, W-3R a W-3S) a 10 strojov Mi-8 (Mi-8T, Mi-8P a Mi-8RL). Niektoré zdroje hovoria aj o 11 strojoch typu Mi-17 (Mi-17AE a Mi-17-1V), no tie sú už pravdepodobne uložené v zálohe.

PZL SW-4 Puszczyc (Sova) vyvíjali v PZL Świdnik od konca 80. rokov, prvýkrát vzlietol v októbri 1996 a vyrábať ho začali v roku 2004. Má trojlistový nosný a dvojlistový vyrovnávací rotor a okrem pilota dokáže prevážať štyri ďalšie osoby a 150 kg nákladu alebo bez pasažierov až 550 kg nákladu. S možnosťou jeho vyzbrojenia sa zrejme nepočíta.

Za zmienku stojí, že nedávno poľská firma Sikorsky PZL Mielec začala vyrábať civilno-vojenskú verziu vrtuľníka UH-60 Black Hawk s názvom S-70i (international), s ktorým materský americký koncern zamýšľa preniknúť najmä na stredoeurópsky trh. Či ho do svojho leteckého parku zaradia aj Poliaci, zatiaľ nie je známe, ale bolo by to celkom logické (oba typy porovnaj v tabuľke).

Výzbroj Ukrajiny aj v oblasti viacúčelových vrtuľníkov zastiera tradičné tajomstvo a údaje sa rôznia. Niektoré hovoria o 56 kusoch Mi-8 a Mi-17, iné až o 100 strojoch týchto typov, neznámom počte ľahkých vrtuľníkov Mi-2 a o 25 ťažkých strojoch Mi-26! Tieto stavy sa vzhľadom na starnutie techniky a ekonomické možnosti krajiny určite každým rokom znižujú a napr. podľa jednej z najaktuálnejších informácií mala Ukrajina v januári 2011 už iba 10 vrtuľníkov Mi-26.

Ťažký sovietsky, resp. ruský transportný vrtuľník Mi-26 (Halo) je najväčším a najvýkonnejším strojom tejto kategórie na svete.

UH-60L Black Hawk v Iraku

Prvý let absolvoval v auguste 1977 a do výzbroje prišiel v roku 1983. Má osemlistový nosný rotor (čo je svetový unikát) a päťlistový vyrovnávací rotor a dokáže prevážať 80 plne vyzbrojených vojakov alebo 60 nosidiel s ranenými alebo 20 000 kg nákladu!

Maďarské letectvo dnes disponuje asi dvadsiatkou vrtuľníkov Mi-8, z ktorých však časť ponúklo Etiópii a Peru, a preto v roku 2010 objednalo 10 nových strojov tohto typu a v roku 2011 získalo aj 2 vrtuľníky Mi-8T z Fínska. Údaj o viac ako 40 kusoch vrtuľníkov Mi-17 sa zdá byť premrštený, no pravdepodobne je, že okrem

starších typov má náš južný sused v tejto kategórii najmenej 2 modernizované stroje Mi-17N a 5 Mi-17P a ďalšie modernizuje.

Informácia z roku 2011 o dare USA Maďarsku v podobe 30 kusov stredných vrtuľníkov Bell UH-1N Twin Huey, ktoré používala americká námorná pechota (USMC), sa ukázala ako predčasná. Prevod sa zatiaľ neuskutočnil, ale rokovania zrejme prebiehajú.

Rakúsky Bundesheer v súčasnosti disponuje 24 kusmi ľahkých transportných vrtuľníkov SA-316B Alouette a 11 kusmi prieskumných vrtuľníkov Bell OH-58D Kiowa a v kategórii stredných vrtuľníkov má 24 strojov Agusta Bell 212 Twin Huey (civilno-vojenská modernizácia vrtuľníka Bell UH-1N Twin Huey) a 9 strojov Sikorsky S-70A-42 Black Hawk (bližšie informácie v tabuľke). Kým S-70, určený prioritne na prepravu 11-členného výsadku, môže podobne ako jeho starší „brat“ UH-60 Black Hawk v bočných dverách v závesoch niesť dva 7,62-mm (i rotačné) guľomety, „Kiowa“ bol pôvodne nevyzbrojený. Po skúsenostiach z Perzského zálivu ho však Američania vybavili 12,7 mm guľometom a dokonca aj PTRS a protiletadlovými raketami! Rakúske stroje nesú „iba“ šesťhlavňový rotačný 7,62-mm guľomet na ľavom boku trupu.

Najzaujímavejšie vojenské transportné vrtuľníky iných krajín

Rozsah nášho článku je, žiaľ, prísne limitovaný a hoci by sme radi venovali viac miesta napr. takým americkým legendám, ako sú „lietajúci pechotný transportér“ Sikorsky UH-60 Black Hawk či neúnavný tandemový „ťažný kôň“ Boeing CH-47 Chinook, musíme v ich prípade čitateľov odkázať na tabuľku. A tak na záver bližšie predstavíme aspoň dva perspektívne európske stroje.

NHI NH-90 spoločnosti NATO Helicopter Industries je dvojmotorový viacúčelový vrtuľník strednej triedy, ktorý v roku 1985 začali vyvíjať Nemecko, Francúzsko, Taliansko, Holandsko a Veľká Británia v dvoch základných variantoch – pre taktický transport (TTH) a pre námorné operácie (NFH). Briti síce zo spoločného projektu neskôr odstúpili, ale sľubný stroj po prvý raz vzlietol v decembri 1995, jeho sériová výroba sa začala v roku 2007 a dnes je súčasťou výzbroje Nemecka, Francúzska a Talianska, ale aj Austrálie a ďalších krajín.

NH-90 má konštrukciu s niektorými prvkami stealth (najmä na zníženie akustickej a infračervenej stopy) a používa štvorlístový nosný i štvorlístový vyrovnávací rotor. Je vybavený špičkovou avionikou a v TTH verzii okrem 3-člennej posádky unesie 20 plne vyzbrojených vojakov alebo dva štandardizované NATO kontajnery v trupe alebo 4 000 kg nákladu v podvese. V tejto verzii býva vyzbrojený dvoma 7,62 mm guľometmi v bočných dverách a môže niesť aj protizemné rakety v blokoch na bočných závesníkoch a vo verzii NFH zasa protiponorkové

Tabuľka základných parametrov a výkonov

(pri údajoch „Posádka“ je v zátvorke počet osôb leteckého personálu plus osôb obsluhy zbraňových a ďalších systémov; údaj „Vzletová hmotnosť“ znamená max. vzletovú hmotnosť)

Transportné vrtuľníky

Typ (Posádka)	Prázdna hmotnosť Vzletová hmotnosť	Dĺžka trupu	Priemer nosného rotora	Pohonná jednotka Výkon každého motora	Max. rýchlosť	Max. dostup Max. dolet
Mil Mi-2 (2)	2 042 kg 3 700 kg	11,94 m	14,56 m	2 x Isotov GTD-350P 331 kW	210 km/h	4 000 m 790 km
Mil Mi-8 (3)	7 260 kg 11 100 kg	18,17 m	21,29 m	2 x Klimov TV-3-117Mt 1 454 kW	260 km/h	4 500 m 960 km
Mil Mi-17 (3)	7 489 kg 11 100 kg	18,46 m	21,25 m	2 x Klimov TV-3-117VM 1 633 kW	250 km/h	6 000 m 495 km
Mil Mi-171 (3)	7 500 kg 13 000 kg	18,46 m	21 m	2 x Isotov TV-3-117VM 1 618 kW	250 km/h	6 000 m 1 065 km
PZL SW-4 Puszczyc (1)	1 004 kg 1 800 kg	10,58 m	9 m	1 x Allison 250-C20R/2 336 kW	260 km/h	6 000 m 790 km
PZL W-3 Sokół (2)	3 850 kg 6 400 kg	14,21 m	15,7 m	2 x WSK PZL-10W 671 kW	260 km/h	4 910 m 1 224 km
Mil Mi-26 (5)	28 200 kg 56 000 kg	33,72 m	32 m	2 x Lotarev D-136 8 500 kW	295 km/h	4 600 m 1 920 km
Bell UH-1N Twin Huey (2)	2 935 kg 5 396 kg	12,92 m	14 m	2 x Pratt & Whitney Cabada T-400-CP-400 671 kW	220 km/h	4 970 m 695 km
Agusta Bell 212 Twin Huey (2)	2 962 kg 5 080 kg	17,43 m	14,64 m	1 x Pratt & Whitney Canada PT6T-3 1 342 kW	223 km/h	5 305 m 439 km
Bell OH-58D Kiowa (2)	1 381 kg 2 041 kg	12,85 m	10,67 m	1 x Allison T-703-AD-700 485 kW	237 km/h	3 415 m 463 km
Sikorsky S-70 Black Hawk (2)	5 347 kg 9 997 kg	19,76 m	16,36 m	2 x General Electric T700-GE-701 1 409 kW	361 km/h	4 021 m 463 km
Sikorsky UH-60 Black Hawk (2 + 2)	4 819 kg 10 660 kg	19,76 m	16,36 m	2 x General Electric T700-GE-701C 1 410 kW	295 km/h	5 790 m 2 220 km
Boeing CH-47 Chinook (3)	10 185 kg 22 680 kg	30,1 m	18,3 m	2 x Lycoming T55-GA-714A 3 529 kW	215 km/h	5 640 m 2 252 km
NHI NH-90 TTH (2 + 1)	6 400 kg 10 600 kg	16,13 m	16,3 m	2 x Rolls-Royce Turboméca RTM322-01 1 662 kW	300 km/h	6 000 m 800 km
Eurocopter EC-725 Caracal (2)	5 330 kg 11 200 kg	19,5 m	16,2 m	2 x Turboméca Makila 2A1 1 776 kW	324 km/h	6 095 m 1 325 km

EC-725 Caracal

Ruský gigant Mi-26 má vo výbroji aj Ukrajina

strely. Maximálnou rýchlosťou 300 km/h sa radí k najrýchlejším strojom vo svojej kategórii.

Ešte rýchlejší a výkonnejší je stredný TTH vrtuľník dlhého doletu nadnárodného konzorcia s francúzskym základom Eurocopter s názvom EC-725 Caracal (známy aj ako Super Cougar), ktorý vyvinuli na báze rodiny vrtuľníkov Eurocopter Super Puma/Cougar. Letovú premiéru mal v novembri 2000 a vyrábať ho začali v roku 2005. Používajú ho vzdušné sily Francúzska, Brazílie, Mexika a Saudskej Arábie a zaviesť do výbroje ho chcú aj Indonézia,

Malajzia a Kazachstan. Má takisto klasickú konštrukciu s päťlistovým nosným a štvorlistovým vyrovnávacím rotorom. Vďaka vyspelej avionike mu však stačí iba 2-členná posádka, okrem ktorej dokáže prepravovať 29 plne vyzbrojených vojakov alebo 12 nosidiel s ranenými a štyrmi sediacimi zdravotníkmi alebo takmer 6 000 kg nákladu v podvese. Možno ho vyzbrojiť dvoma 7,62-mm guľometmi v oknách v prednej časti trupu, 20-mm dvojkánonom pod nosom trupu, ako aj dvoma blokmi 68-mm neriadených rakiet (2 x 19) na bočných závesníkoch.

Rakúsky S-70 Black Hawk

NH-90 TTH nemeckej Luftwaffe

Nové OT pre Dánov

Dánsko vyzvalo osem európskych výrobcov obrnených bojových transportérov, aby predložili svoje ponuky na dodávku pásových alebo kolesových vozidiel pre potreby dánskej armády. Nové vozidlá by mali nahradiť zastaraný vozový park pechotných transportérov typu M113, ktoré za posledné roky prešli už niekoľkými modernizáciami, vrátane úprav na prevádzku v ťažkých podmienkach Afganistanu, avšak ich životnosť sa blíži k záveru. Očakáva sa, že z nového tendra s dátumom uzávierky prihlášok 26. októbra t.r., by mal zvíťaziť dodávateľ cca 350 obrnených vozidiel – najväčšie šance spomedzi výrobcov kolesovej techniky sa prisudzujú francúzskej Nexter Systems, švajčiarskej MOWAG (s najnovšou verziou Piranhe), a nemeckej ARTEC (s Boxerom); medzi producentmi pásovej techniky to zatiaľ vyzerá na BAE Systems AB zo Švédska alebo domácu FFG Flensburger. Práve posledne menovaná spoločnosť nedávno predstavila nové 25-tonové pechotné vozidlo G5, ktoré sa vyznačuje (na „pásák“) nevídanou ochranou proti mínam a nástražným výbušným systémom, a modulárnym systémom umožňujúcim rýchlu výmenu nadstavieb aj priamo v teréne.

Do vody aj na sneh

Tendruje sa aj v Indii, hoci – na rozdiel od Dánska – tentoraz celosvetovo: indické námorníctvo vypísalo verejnú súťaž na dodávku 56 námorných vrtuľníkov na posilnenie svojich spôsobilostí v oblasti prieskumu, zberu spravodajských informácií, záchranárstva, evakuácie ranených a boja s pirátmi. Celková predpokladaná hodnota kontraktu je okolo 900 miliónov dolárov. V podmienkach tendra, zaslaných anglicko-talianskej Aguste, Eurocopteru, ruskému Kamovu a americkým firmám Boeing, Bell a Sikorsky, sa špecifikujú základné parametre požadovaného vrtuľníka – dva motory, hmotnosť max. 4,5 tony, 70 mm raketomet, 12,7 mm guľomet, ľahké torpéda –, ale aj dodávku „príslušenstva“, čo v tomto prípade predstavuje tri simulátory, 28 náhradných motorov a súvisiace vybavenie. S nasadením nových vrtuľníkov v indickom námorníctve sa ráta od roku 2016, nahradiť by mali doterajšie jednomotorové Chetaky (SA 316 Alouette III), a využívať by sa podľa špecifikácií tendra mali aj pri protiteroristických misiách za každého počasia, vo dne i v noci, v rozmanitom teréne, vrátane piesku, vody, bahna a (!) zasnežených povrchov. Indické námorníctvo má v arzenáli aj ruské vrtuľníky Kamov Ka-25 a 28, a 9 kusov Ka-31 so systémom včasného varovania, americké Sea King Mk 42/B a domáce multifunkčné stroje HAL Dhruv.

Nové krídla nad Ruskom

Ruské letectvo by do roku 2020 malo dostať 1600 nových lietadiel a vrtuľníkov. Oznámil to prezident Vladimir Putin. Celý program by mal Moskvu stáť v prepočte okolo 590 miliárd eur. Okrem 600 nových lietadiel a 1000 vrtuľníkov bude zahŕňať aj modernizáciu existujúcej výzbroje. Program pokryje najmä strategické letectvo ďalekého dosahu, taktické letectvo a vojenské letectvo. Zavedú sa tiež nové presne navádzané zbrane, obranné systémy elektronického boja a bezpilotné prieskumné prostriedky.

Katar chce Leopardy

Katar má záujem o 200 nemeckých tankov Leopard 2A7 za približne 2 miliardy eur. Nahradili by okolo 40 starých tankov AMX-30 francúzskej výroby, ktoré má Katar vo výzbroji. Aj Saudská Arábia chce okolo 600 až 800 týchto tankov, čo by nemecké výrobné linky na dlhší čas zamestnalo. Nemecká vláda pravdepodobne predaj schváli, hoci Blízky východ patrí k veľmi nestabilným regiónom. Katar je však prozápadnou krajinou a zapojil sa aj do koalície bojujúcej proti líbyjskému diktátorovi Kaddáfimu.

Štvorkolky pre emiroy

Americká firma Oshkosh získala kontrakt na dodávku 750 ľahkých štvorkolesových obrnených vozidiel M-ATV do Spojených arabských emirátov. Cenu zákazky nezverejnili, ale odhaduje sa na 500 až 800 miliónov dolárov. Cena závisí od vybavenia vozidiel a dohodnutej logistickej podpory. Oshkosh M-ATV vyhral v roku 2009 súťaž na vozidlo kategórie MRAP a odvtedy ich americké ozbrojené sily objednali vyše 8800. Spojené arabské emiráty objednali v júni tohto roka 50 kusov a o mesiac neskôr ďalších už spomínaných 750.

Sikorsky vo Švédsku

Švédsko pred dvoma rokmi objednalo 15 nových vrtuľníkov UH-60M. Stroje sú určené na záchranné a zdravotnícke misie v Afganistane. Začiatkom tohto roka Švédsko prevzalo prvú z objednaných helikoptér. Cena objednávky bola 546 miliónov dolárov, v tom však boli zahrnuté čisto len vrtuľníky. Výcvik, náhradné diely a špeciálna zdravotnícka a evakuačná výbava sa dokupuje samostatne. Firma Sikorsky teraz získala dodatok k objednávke v hodnote 41,9 milióna dolárov, ktoré sú určené na logistickú podporu.

Kolumbijské Black Hawk

Kolumbia chce kúpiť 5 vrtuľníkov UH-60L Black Hawk. Cena spolu s 10 motormi pre ne, ďalšou výbavou vrátane zväčšených vnútorných nádrží a výcviku posádok je 87 miliónov dolárov. Podľa firmy Sikorsky je Kolumbia tretím najväčším užívateľom vrtuľníkov Black Hawk na svete. Má okolo 85 helikoptér, väčšina z nich je typu UH-60A. Približne 16 kusov však upravili na bojovú verziu AH-60 Arpia. Pred dvoma rokmi kúpila Kolumbia aj deväť strojov vo verzii L. Hoci najnovšou verziou Black Hawka je UH-60M, Kolumbia sa rozhodla zostať aj naďalej pri UH-60L.

Posledná rotácia

„V modernej histórii Slovenska a našich ozbrojených síl je to už 3. rotácia jednotky SOTU – skupiny špeciálneho určenia – z 5. pluku špeciálneho určenia, odchádzajúca do operácie. Každý z týchto profesionálov svojim podielom prispieje k bezpečnosti obyvateľov Afganistanu, obnove vojnou zničenej krajiny a hlavne k nádeji domáceho obyvateľstva v lepšiu budúcnosť.“

Týmito slovami sa na slávnostnom nástupe na nádvorí žilinského pluku Jozefa Gabčíka rozlúčil v stredu 5. septembra 2012 s 21 vojakmi odchádzajúcej tretej rotácie slovenských síl pre špeciálne operácie náčelník štábu pre operácie brigádny generál Jindřich Joch. Na vojakov čaká náročných šesť mesiacov. Úlohou jednotky síl pre špeciálne operácie je v prvom rade príprava afganskej národnej polície a jej špeciálnych síl.

Land Rovery namiesto UAZov

Minister obrany SR Martin Glváč 10. augusta v Nemšovej spolu s náčelníkom Generálneho štábu OS SR generálporučikom Petrom Vojtekom slávnostne odovzdali vojakom 70 nových Land Roverov Defender. Tridsaťročné UAZy armáda vymenila za nové, špičkové terénne automobily. Vozidlá budú môcť využívať všetky jednotky OS SR na výcvik, pri riešení krízových situácií, v prípade ekologických havárií, živelných pohrôm, zásahov v ťažko dostupnom teréne, ako aj v zahraničných operáciách. Nové autá však nepokrývajú celkovú potrebu výmeny vozového parku ozbrojených síl a ďalšej vojenskej techniky, výzbroje a výstroje. V ozbrojených silách po doplnení nových vozidiel naďalej zostáva v prevádzke posledných 98 vozidiel UAZ, ktorých priemerný vek je asi 20 rokov.

Nový veliteľ pozemných síl

Dňa 10. septembra 2012 sa v priestoroch kasární SNP v prítomnosti ministra obrany Martina Glváča a náčelníka Generálneho štábu OS SR generálporučíka Petra Vojteka uskutočnil slávnostný akt odovzdávania funkcie veliteľa pozemných síl. Generálmajor Ján Salaganič, ktorý pôsobil v tejto funkcii takmer dva roky, odovzdal funkciu brigádnemu generálovi Ondřejovi Novosadovi, ktorý doposiaľ vykonával funkciu zástupcu veliteľa pozemných síl OS SR. Na slávnostnom akte sa symbolicky zúčastnili podriadené útvary a zväzky, ktoré boli zastúpené veliteľmi a zástavníkmi nesúcimi bojové zástavy a zástavy jednotiek.

Zmena aj vo vzduchu

Novým veliteľom vzdušných síl Ozbrojených síl SR je plukovník Miroslav Korba, ktorý prevzal funkciu od doterajšieho veliteľa generálmajora Martina Babiaka 11. septembra na leteckej základni Sliač. Na ceremónii sa zúčastnil aj štátny tajomník ministerstva obrany Miloš Koterec a náčelník Generálneho štábu OS SR generálporučík Peter Vojtek. Náčelník GŠ OS SR generálporučík Peter Vojtek v prejave vysvetlil personálnu zmenu vo velení vzdušných síl. V rámci ceremoniálu nastúpili zástupcovia všetkých útvarov vojenského letectva a protivzdušnej obrany. Slávnostnú atmosféru umocnil prelet trojice stíhačiek lietadiel MiG-29.

Keď odchádza legenda

Minister obrany Martin Glváč sa v Klube MO SR 30. augusta osobne rozlúčil s druhým zástupcom náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl SR generálporučikom Jaroslavom Vývlekom, ktorý odišiel do výslužby. Ocenil jeho profesionálne schopnosti, rozhľad, ľudský prístup k podriadeným a úprimné zanievanie pre vojenské povolanie.

Stretnutie predchádzala oficiálna rozlúčka predstaviteľov rezortu obrany vedených vedúcim služobného úradu Petrom Novotňákom a náčelníkom Generálneho štábu OS SR genpor. Petrom Vojtekom, ktorý označil genpor. Vývleka za vojenskú legendu. V rámci slávnostného aktu bol zároveň menovaný do funkcie nový hlavný poddôstojník ozbrojených síl, štábný nadrotmajster Vladimír Beluš. Ten v tejto funkcii nahradil štábného nadrotmajstra Richarda Fabriciusa, ktorý odchádza do medzinárodnej školy NATO v Oberamergau, kde bude veliť trom poddôstojníckym kurzom.

Konkrétne kontúry spolupráce

O možnostiach intenzívnej bilaterálnej vojenskej spolupráce v Bratislave rokovali náčelníci Generálnych štábov Ozbrojených síl Slovenskej republiky a Armády Českej republiky. Rokovanie sa uskutočnilo v rámci prvej pracovnej cesty náčelníka Generálneho štábu Armády Českej republiky generálporučíka Petra Pavla na Slovensku. Náčelník Generálneho štábu OS SR generálporučík Peter Vojtek predstavil základný model budúcich Ozbrojených síl SR v kontexte pripravovanej Bielej knihy o obrane. Podľa generálporučíka Vojteka je nevyhnutné pri riešení problémov s rozpočtami postupovať spoločne. „Aj dnes sme definovali oblasti, v ktorých dokážeme nájsť spoločné úspory. Napríklad sme sa dohodli, že si vzájomne poskytneme naše nadbytočné zásoby z vojenských skladov,“ povedal Vojtek. „Ide napríklad o motory do lietadla An26, ktorými Česká republika disponuje, a za ktoré sme schopní ponúknuť motory do lietadiel L-410.“

Podľa náčelníka GŠ AČR sa v budúcnosti črtá možnosť výmeny štábných dôstojníkov na konkrétne pozície v ozbrojených silách oboch krajín. Najambicióznejšou myšlienkou je podľa generálporučíka Vojteka výmenná ochrana vzdušného priestoru územia bývalej Česko-Slovenskej republiky. „Vieme si predstaviť, že by sme sa pri ochrane vzdušného priestoru nad našimi oboma krajinami mohli v určitých časových úsekoch striedať,“ vysvetlil Vojtek.

Trochu iná reality šou

Kto neprišiel, môže ľutovať. Tohtoročné slovenské medzinárodné letecké dni SIAF totiž posunuli hranice možností a desaťtisícim divákov ukázali, akou príťažlivou a vzrušujúcou môže byť letecká technika.

Stovka lietajúcich strojov a vyše stotisíc návštevníkov sú čísla, ktoré aspoň čiastočne ilustrujú úroveň tohtoročných leteckých dní na Sliači. Slovenská letecká agentúra v spolupráci s hlavným programovým partnerom Ministerstvom obrany SR, pripravila pútavý víkend, ktorý jednoducho musel zaujať. Profesionáli, deti, dôchodcovia – sotva niekto odchádzal z priestorov sklamaný z prehnaných očakávaní. Pestrosť ponuky, vysoká náročnosť predvádzaných zostáv, blízkosť exemplárov, vizuálna i zvuková kulisa a neraz aj nečakané emocionálne pozadie, to všetko zanechalo na divákoch spomienky, akých sa tak skoro nezabvia. A asi ani nechcú zbaviť.

Manévre, retro, poézia

Posledná verzia MiG-u 29 s označením M2, ruské stíhačky poľskej armády Suchoj 22, niekoľko Gripenov, F-16 aj 18, Eurofighter i naše MiG-y museli svojimi forsážami, obratnosťou, hlučnosťou aj špecifickou krásou uspokojiť fanúšikov nebeskej bojovej techniky do absolútnej sýtosti. Milovníkov veteránov a nezvyčajných aeroplánov potešili členovia Retro Sky Teamu z Košíc, ktorí už vlni predviedli atraktívne ukážky bojov z druhej svetovej vojny; veľkému záujmu sa tešili aj Lockheed P-38 Lightning vo farbách známeho energetického nápoja alebo vyleštený maďarský Lisunov Li-2. Krásne akrobatické kúsky predviedli Zoltán Veres (hoci

podľa mnohých trochu zaostal za vlnajším dych vyrážajúcim vystúpením), ale aj Pitts S-2C Dušana Šamka. Jednoznačne najväčšie ovácie sa však ušli desiatim lietadlám Aermacchi MB339 vo farbách talianskej trikolóry. Akrobatická skupina Frece Tricolori ponúkla polhodinovú leteckú šou, ktorá bola ozajstnou vzdušnou básňou. Náročnú zostavu bez minútky oddychu pre diváka i skvelý sprievodný komentár ocenilo publikum – vrátane prezidenta Slovenskej republiky Ivana Gašparoviča i ministra obrany SR Martina Glváča – dlhotrvajúcim potleskom.

Pestrosť aj na zemi

Pozornosť si zaslúžili aj poľskí piloti na šiestich Orlikoch, viaceré letové ukážky vrtuľníkov, nezameniteľní a nehluchí Očovskí bačovia, početné statické ukážky vrátane najväčšieho ľaháka, legendárneho bombardéra B-52. Ten v prípade sobotňajšej prehánky poslužil aj ako obrovský a veľmi drahý dáždňik pre desiatky ľudí... Na zemi zostali aj ďalšie zaujímavé kusy techniky, vrátane viacerých súčastí výzbroje slovenskej armády, čiže ak sa aj aktuálne nedialo nič nad hlavami publika (čo bolo málokedy), obdivovali lietadlá, helikoptéry alebo zbrane aj na zemi. Prípadne obohacovali svoju zbierku autogramov o podpis niektorého z aktívnych účastníkov SIAF-u. Podpis takejto celebrity má svoju cenu, lebo toto bola trochu iná reality šou...

Text a foto: Ivan Kelement

Chlap do terénu

Keď končí starší inštruktor výcviku funkčných a odborných kurzov nadrotmajster Milan Lesay kurz so svojimi frekventantmi, vždy im odovzdáva kontakt na seba. Vráťane súkromného mobilu. Jeho manželka z toho síce nie je veľmi nadšená, ale rodák z Dubnice nad Váhom chce byť informovaný o svojich zverencoch. Aj o tom, keď majú problémy...

„Je to pre mňa určitá spätná väzba. Chcem im pomôcť a aj sám sa poučiť z ich prípadných neúspechov. Premýšľam, čo treba urobiť v rámci kurzu inak, aby sa im vyhli. A keď už, tak nie často,“ hovorí najlepší inštruktor síl výcviku a podpory pred piatich rokov. Dlhé roky patrí medzi najlepších inštruktorov. Po príchode z útvaru vo Vajnorochoch, kde získal skúsenosti aj z velenia čate, od konca roka 2004 pôsobil ako inštruktor v základnej výcvikovej škole. Posledné tri roky vedie kurzy v poddôstojníckej akadémii.

Veliteľ funkčných odborných kurzov v martinskej Poddôstojníckej akadémii štábný nadrotmajster Ján Renner má na jeho adresu slová chvály. „Je veľmi zodpovedný. Keď dostane úlohu, hľadá spôsoby, ako ju čo najlepšie splniť, a nie výhovorky, že sa to nedá. Vidieť, že má bohaté skúsenosti z práce s ľuďmi i z výcviku v poľných

Vie ľudí naučiť

Aj týmito slovami charakterizoval veliteľ kariérnych kurzov v poddôstojníckej akadémii štábný nadrotmajster Rastislav Leško svojho podriadeného inštruktora rotmajstra Martina Sušienku. Rodák z Martina získal potrebné odborné vedomosti vo vojenskej strednej odbornej škole v Liptovskom Mikuláši a praktické vo Vojenskom výcvikovom priestore Turecký vrch.

Preto nie náhodou si ho nadriadení vybrali pri vzniku základnej výcvikovej školy, aby pomáhal vychovávať nových vojenských profesionálov. Martin ich dôveru nesklamal. Hneď od začiatku sa zaradil medzi najlepších inštruktórov. Zároveň aj medzi najobľúbenejších. Nie preto, že by zľavoval z nárokov pri výcviku, ale preto, že vie zaujímavou a prístupnou formou objasniť preberanú problematiku. Martin však priznáva, že naučiť sa učiť nie je jednoduché. Veď mnoho vojakov vie perfektne splniť úlohy, ale iba málo z nich vie naučiť to aj iných.

„Už v základnej výcvikovej škole som vyznával zásadu, že pokojným prístupom k ľuďom sa dá najviac dokázať. Každý z frekventantov je iný. Niektorí hneď pochopia úlohu, ďalším to trvá dlhšie a s niektorými bolo potrebné zaoberať sa aj individuálne. Ale takýto prístup sa mi až na výnimky oplatil. Na konci základného kurzu som videl, že z neho odchádzajú celkom iní ľudia, ako doň nastupovali. A, pravdaže, nemožno zabúdať na osobný príklad. Teda aby som ja sám dodržiaval všetko, čo vyžadujem od

podmienkach. Je to chlap do terénu. V tom najlepšom význame tohto pomenovania. Aj preto bol v lete povýšený do hodnosti nadrotmajstra,“ zdôrazňuje štábný nadrotmajster Renner.

Milan priznáva, že k vstupu do ozbrojených síl ho motivoval brat. Na rozdiel od neho však v uniforme zostal. Ani dnes neľutuje, že po absolvovaní dubnickej priemyslovky sa vybral do Liptova do ročnej práporčickej školy, smer mechanizované vojsko. „Baví ma, čo robím. Základom všetkého je kvalitný výcvik. Najmä keď som pôsobil v základnej výcvikovej škole, cítil som pri ukončení kurzu pocit zadosťučinenia, že námaha nebola zbytočná. Aj neskôr, keď som svojich bývalých frekventantov stretol na ďalších odborných a kariérnych kurzoch. Som rád, že sa ku mne hlásia. Teraz v poddôstojníckej akadémii už prichádzajú na kurzy skúsení profesionálni vojaci, ktorí majú bohaté praktické skúsenosti z útvarov i zahraničných misií. Rád sa zasa poučím v niečom od nich. A nie je to žiadna hanba, naopak, efektívna výmena skúseností,“ hovorí 31-ročný úspešný inštruktör.

Výmena

Po piatich rokoch nastala koncom augusta výmena na poste hlavného poddôstojníka OS SR. Rozkazom náčelníka Generálneho štábu OS SR generálporučíka Petra Vojteka bol do funkcie menovaný štábný nadrotmajster Vladimír Beluš. Doteraz bol hlavným poddôstojníkom vzdušných síl, skúsenosti má aj z pôsobenia v pozemných silách. Doterajší hlavný poddôstojník štábný nadrotmajster Richard Fabricius odchádza do medzinárodnej školy NATO v Oberammergau, kde bude veliť trom poddôstojníckym kurzom. Generálporučík Peter Vojtek vysoko ocenil jeho päťročné zásluhy pri budovaní poddôstojníckeho zboru a udelil mu Odznak náčelníka Generálneho štábu OS SR II. stupňa.

svojich podriadených v kurze. Začína sa to vlastnou upravenosťou, vzhľadom, čistotou všetkých výstrojných súčiastok. Aj pri výcviku v teréne v neraz zlých klimatických podmienkach si ich vždy dať do poriadku, a takto predstúpiť pre kurz. Až potom to isté môžeme vyžadovať od nich,“ hovorí rotmajster Sušienka.

Dnes do kariérnych kurzov v poddôstojníckej akadémii chodia skúsení poddôstojníci, ktorí chcú byť povýšení do vyšších hodností. Podľa Martina chodia najlepšie pripravení ľudia z mechanizovaných útvarov. Aj preto ich rovnomerne rozdeľujú do jednotlivých družstiev, aby najmä po taktickej stránke ťahali za sebou aj ďalších, ktorí napríklad prichádzajú zo zdravotníckych zložiek a tej taktiky celkom pochopiteľne nemajú až tak veľa. Martin i jeho kolegovia inštruktóri by uvítali, keby mali k dispozícii trochu lepšie materiálne vybavenie. Veď napríklad až na výnimky využívajú vlastné notebooky a ďalšie vybavenie.

Text: Jozef Žiak
Foto: archív PA

Rodina nesmie zostať sama

Rodina vojenského profesionála, ktorý plní úlohy v zahraničí, je často na riešenie životných problémov sama. Dovtedy bola zvyknutá, že veci sa riešia priebežne, alebo hoci aj s nejakým časovým odstupom (ak manžel dochádza do útvaru v inom regióne). Odrazu zisťuje, že na riešenie mnohých vecí bude pol roka sama.

Práve v takýchto situáciách by mali pomôcť tímy pre prácu s rodinami v útvaroch. Pri komunikácii s rezortom obrany pri riešení mnohých otázok, poskytovaní informácií z misie, operácie. Ale aj pri komunikovaní za rodinu profesionálneho vojaka, ktorý je v zahraničí s rôznymi úradmi a inštitúciami (napr. súdmi, plynárňami, vodárňami, pracoviskami sociálnych vecí a rodiny...)

Čo ukázali Michalovce?

Keď sa na prelome rokov 2011 a 2012 robil medzi profesionálnymi vojakmi, ktorí sa vrátili z operácií medzinárodného krízového manažmentu výskum, aké formy podpory a pomoci by si pre svoje rodiny najviac želali počas pôsobenia v zahraničí, výsledky boli jednoznačné.

Najžiadanejší bol relaxačný pobyt pre rodinu profesionálneho vojaka bezprostredne po jeho návrate zo zahraničia. Ďalej to bola priama pomoc v prípade potreby, opatrenia na zlepšenie kontaktu a vzájomnej informovanosti profesionálnych vojakov a ich rodinných príslušníkov. Nechýbali ani požiadavky na aktivity zame-

rané na rozptýlenie, vyplnenie voľného času, menej už na stretávanie sa manželiek vojakov pôsobiach v zahraničí.

Celkovo však profesionálni vojaci najviac preferujú také formy pomoci a podpory, ktoré znamenajú priamy, okamžitý a nesprostredkovaný prínos. Major Pavel Czirák z Odboru personálneho manažmentu Štábu pre podporu operácií GŠ OS SR pripomína, že sa v podmienkach michalovského mechanizovaného práporu začal realizovať komplexný prístup v starostlivosti o rodiny profesionálnych vojakov vyslaných na plnenie úloh v zahraničí.

„Úspešnosť spočívala predovšetkým vo vysokej angažovanosti velenia útvaru, a najmä nadporučíka Michala Vajdu, ktorý v Michalovciach celý projekt koordinoval. Skúsenosti, ktoré sme v podmienkach prešovskej mechanizovanej brigády získali, sa usilujeme zúročiť pri príprave novelizácie smernice, regulujúcej starostlivosť o rodiny profesionálnych vojakov. Treba však pripomenúť, že z hľadiska podpory rodín má predsa len michalovský útvar, rovnako ako ďalšie útvary na východe Slovenska, určité špecifiká. Ide najmä o to, že väčšina vojakov pochádza z relatívne blízkeho okolia. To výrazne zjednodušuje komunikáciu, ako aj celé spektrum možných aktivít pre rodiny profesionálnych vojakov,“ hovorí major Czirák.

Stretnutie ako zdroj sily

Nadporučík Michal Vajda spomína, že pre prácu s rodinami vojakov sa rozhodli aj preto, lebo pomerne významná časť práporu bola v predchádzajúcom období v operácii ISAF v Afganistane (najmä v rámci stráž-

nych jednotiek), a zo strany rodín vojakov pociťovali doslova hlad po informáciách o svojich blízkych.

Blízkosť domova výrazne podmieňuje záujem rodinných príslušníkov o organizované stretnutia. Hoci práve michalovské skúsenosti naznačujú, že v tejto oblasti je možná aj vzájomná spolupráca medzi jednotlivými útvarmi. Na základe neformálnej dohody napríklad na stretnutia rodín michalovského mechanizovaného práporu pozývali aj rodinných príslušníkov ženistov zo Sereď, ktorí majú odlúčenú jednotku na Zemplíne, alebo bývajú v posádke. „Odporúčam rodinám, ktoré sa ocitnú v podobnej situácii, keď to majú do miesta útvaru zo svojich bydlísk ďaleko, aby oslovili členov tímov na podporu rodín vo vojenských útvaroch v ich regiónoch so žiadosťou o sprostredkovanie informácií o takýchto stretnutiach a možnosti zúčastniť sa na nich. Na základe informácií napríklad od nadporučíčky Jany Teglašiovej z veliteľstva prešovskej mechanizovanej brigády takúto iniciatívu zo strany rodín len vítajú,“ s uspokojením konštatuje major Czirák.

Centrum pre podporu rodiny

Prípravovaná Koncepcia podpory rodín profesionálnych vojakov, vyslaných na plnenie úloh mimo územia Slovenska, sa zaoberá podľa náčelníka Odboru personálneho manažmentu GŠ OS SR plukovníka Emila Hvastu návrhom vytvoriť Centrum pre podporu rodiny (CPR), ktoré by malo byť zrejme dislokované v Liptovskom Mikuláši. Malo by viesť, koordinovať a zabezpečovať podporu pre rodiny.

Práve v Liptove by sa podľa neho mohol najlepšie využiť existujúci potenciál, ktorý predstavujú jednotlivé zložky personálneho úradu, umiestneného v Liptovskom Mikuláši. Či už ide o oddelenie psychologických a sociologických činností, oddelenie metodiky výchovy a kultúry i odbor personálnych činností.

Čo treba robiť?

Úlohy centra sme definovali na základe výsledkov odbornej diskusie v rámci školenia pracovníkov zodpovedajúcich za podporu rodín, ktoré prebiehalo v Liptovskom Mikuláši v apríli tohto roka. Medzi úlohy, ktoré by malo takéto Centrum pre podporu rodiny plniť, patrí metodicko-poradenský servis pre tímy v útvaroch, poradenský servis pre rodinných príslušníkov, spracovanie ústrednej webovej stránky, na ktorej by boli dostupné všetky potrebné informácie. V rámci stránky by sa mala vytvoriť aj schránka na podnety a názory pre rodiny. Do nej by mohli prispievať rodiny svojimi návrhmi, ale aj sťažnosťami, či ponukami skúseností pre rodiny ostatných profesionálnych vojakov. Teda mohla by sa vytvoriť aj tzv. neformálna burza nápadov, komunikácie medzi rodinami navzájom. Hlavné ťažisko zodpovednosti však bude naďalej zotrvávať na každodennej práci tímov pre podporu rodín priamo v práporoch, ktoré vysielajú svoje jednotky do zahraničných operácií.

Nepôjde to bez úzkej spolupráce, koordinácie, a najmä komunikácie medzi Centrom riadenia operácií, skupinami personálneho dopĺňovania, zväzkami, útvarmi a ich tímami pre prácu s rodinami. Okrem iného bude potrebné vyčleniť v rámci vyslanej jednotky do zahraničnej operácie osobu, ktorá bude sprostredkovať kontakt s tímami v útvaroch a zasielať fotografický materiál, videá a ďalšie aktuálne informácie. Lenže už pred vyslaním treba bezpodmienečne takúto kontaktnú osobu na jej úlohu odborne a materiálne pripraviť. Zodpovedajúcou odbornou prípravou by však mali prejsť aj pracovníci Centra pre podporu rodiny a členovia útvarových tímov pre podporu rodiny. V opačnom prípade by sa výrazne narušila efektívnosť celej práce s rodinami profesionálnych vojakov pôsobiacich v zahraničí.

Upraviť legislatívu

Ukazuje sa, že bude potrebné novelizovať niektoré predpisy a iné vytvoriť. Predovšetkým ide o jestvujúce predpisy regulujúce využitie pozemnej techniky v útvaroch, ktoré v súčasnosti veliteľom doslova zväzujú ruky a výrazne obmedzujú možné aktivity v prospech rodín vojakov, ktorí slúžia mimo územia Slovenska. Prax ukazuje, že je pre oblasť podpory rodiny dôležitá úprava týchto smerníc aj na úrovni Ministerstva obrany SR, aj na úrovni Ozbrojených síl SR. Treba ich novelizovať, aby umožnili prepravu rodinných príslušníkov služobnými motorovými vozidlami na kultúrno-spoločenské akcie, do útvaru a podobne. Ďalej bude potrebné prijať nový predpis, ktorý by umožňoval využitie už existujúcich rozpočtových položiek delimitovaných v prospech útvarov a posádkových klubov v prospech profesionálnych vojakov a ich rodinných príslušníkov v prípade ich vyslania na plnenie úloh mimo územia Slovenska.

V tejto súvislosti by nebolo od veci poobzerať sa po skúsenostiach, ktoré majú v tejto oblasti v iných armádach NATO, najmä u našich najbližších susedov. A zároveň sa od nich poučiť. V dobrom i zlom, aby sme napríklad neopakovali chyby, ktoré urobili oni.

Základom je spokojnosť

U vojaka, ktorý sa v duchu zaoberá myšlienkou, či napríklad manželka zabezpečila opravu elektrických rozvodov a či sa v dome bude môcť v zime kúriť, vzrastá pravdepodobnosť zníženia koncentrácie na úlohu, ktorú má plniť. Dokonca môže sa prejavíť hnev na organizáciu, ktorá ho vyslala do zahraničnej operácie, a on nemá adekvátnu možnosť, ako pomôcť riešiť aktuálny stav núdze svojej rodiny. Svojou nevoľou môže negatívne vplyvať aj na svojich

kolegov v jednotke a znížiť jej bojaskopnosť, súdržnosť kolektívu a ostražitosť. V bojových podmienkach sa to môže podpísať aj pod prípadné riziko zranenia, či dokonca strát na živote.

Text: Jozef Žiak

Foto: autor, archív michalovského mech. práporu, SITA

UNPROFOR OTVÁRAL DVERE 7

KRST VODOU

Naši vojaci na jednotlivých check pointoch po celom priestore zodpovednosti boli stavitelia, architekti (lebo niektoré z nich boli naozaj skvosty), ale najmä ľudia, ktorí si voľné chvíle v službe vychutnávali rôznymi spôsobmi.

Venovali sa strateným psíkom, ktorí sa neskôr stali ich vernými kamarátmi, súťažili medzi sebou v rôznych disciplínach, zriaďovali si provizórne fitneská z toho, čo bolo poruke, lebo so sebou si činky nemohli zobrať. Minister-skí úradníci to totiž zakázali, argumentujúc, že na misiu predsa nejdú cvičiť, ale bojovať za mier...

Na jednom stanovišti mali celkom zaujímavú tradíciu. Vždy keď medzi nich prišiel niekto z veliteľstva, musel prejsť krstom vodou. A miestny potôčik bol studený až-až. Od chladu ma nechránila ani uniforma. Nuž, a pokiaľ sa sušila, mohol som s chalanmi nahrávať rozhovory do nášho rádia v Bratislave. Ani som si vlastne neuvedomil, že už vtedy sa začala rodiť nová tradícia v informovaní našich spoluobčanov o tom, čo naši vojaci v operáciách a misiách medzinárodného krízového manažmentu robia. Neskôr, keď 1. mája 1993 odišiel na svoju púť zo Slovenska legendárny ženijný prapor, sme tento projekt nazvali Rádiomost Slovenský rozhlas – Daruvar.

Manželky spojarkami

Domov sa nahrávky dostávali rôznymi cestami. Slúži ku cti mojim kolegom, vtedajšiemu šéfovi armádnej redakcie Pavlovi Vitekovi a redaktorom Jozefovi Búranskému a Bercovi Rošteckému, že aspoň raz za mesiac zaradili moje príspevky do relácie Plná poľná dobrých správ. A ja som sa usiloval, aby tých dobrých správ bolo čo najviac. Vráťane pozdravov od vojakov svojim najmilším. V tom čase bola naša Plná poľná asi jedinou reláciou, ktorá hrala pesničky na želanie, a tak pokračovala v tradícii v rubrike: Pesnička, ktorá poteší. Viac ráz sa stalo, že sme cez rozhlas povedali našim doma viac ako cez spojenie, ktoré

vytvorili naši odborní „špecialisti“. Povieť vám, bola to zábava, keď sme využívali tento informačný kanál. Vždy sme totiž na jednej i druhej strane museli po našom vstupe povedať ono spojársky okrídlené: príjem. Dôverné i menej dôverné informácie vtedy naživo počúval kde-ko. Nuž a z našich manželiek a priateľiek sa chtiac-nechtiac stávali aj spojárky. A to aj vďaka takémuto druhu spojenia s domovom. Kdeže sme vtedy v roku 1992 mohli myslieť na mobilné telefóny či nebudaj internet.

Kuriéri v trenkách

V predchádzajúcich častiach tohto seriálu som už písal o tom, že sme spolu s niektorými kolegami museli v prvých týždňoch cestovať do Prahy na ministerstvo obrany. Jednak preto, aby sme spresňovali dodávky materiálu, alebo si tam vybrali aj nejaké balíky od príbuzných. Ministerstvom úradníkom veľmi nevoňalo, že to musia skladovať. Lenže nič iné im nezostávalo, keďže som našim najbližším cez rozhlas prezradil ich adresu. Neskôr, keď už sme začali chodiť domov na dovolenky, sme tento „spôsob starostlivosti o ľudí“ zrušili.

Tých ciest domov som absolvoval viac, ale na tú prvú nezabudnem. Cestovali sme v uniformách, na ktorých sme mali všetky insígnie OSN. Chorvátskom sme prešli bez problémov. Tie sa začali, keď sme dorazili na hraničný prechod so Slovinskom. Slovinskí „strážcovia“ samostatnosti a nezávislosti svojej krajiny nemali „unproforcov“ v láske a dali nám to patrične najavo. „My tu vojakov v cudzích uniformách nezniesieme a ak chcete ísť ďalej, uniformy musia dole“, takto nekompromisne dali najavo, kto je tu pánom. Nuž, čo sa dalo robiť. Zašli sme za roh, vyzliekli uniformy a vyfintení v trenkách sme sa predstavili colníkom, pasovákam a bolo po problémoch.

Text: Miroslav Minár

Foto: archív

ŠTÝL

KULTÚRA • ZÁBAVA • VOĽNÝ ČAS

S vetrom opreteký!

Október je aj čas kritických hodnotiacich pohľadov do zrkadla, čo nám letné vylihovanie na plážach a hektolitry piva po celodenných šichtách narobili s postavou. Ideálnym (a štýlovým) spôsobom, ako nejakému kilu navyše dať zbohom, je natiahnuť si tričko a trenírky, uviazať pevne šnúrky tenisiek a vydať sa potu v ústrety.

Základom každého cvičenia – a pre beh to platí dvojnásobne – je rozcvička, zahriatie svalov, ponáťahovanie šliach. Ideálne v rozmedzí 4-5 minút a pomalými pohybmi, nie prudko, inak hrozí riziko, že si ublížite ešte prv, než urobíte prvý krok.

Najlepšie je každý sval podržať v natiahnutej polohe približne 10 sekúnd, potom ho uvoľniť a hor sa na ďalšiu svalovú skupinu.

Po „warm-upe“ sa rozbiehajte pomaly, všetko chce svoj čas, nie každý môže byť hneď Usainom Boltom. Ak si môžete vyberať, zvoľte radšej povolnejší terén (tráva, lesný chodník, škvara, tartan) než betón. Kľby sa vám poďakujú.

A ak beháte dlhšie ako 30 minút (až po tomto čase sa začína efektívne spaľovať telesný tuk), nezabúdajte na hydratáciu – najlepšie je vypiť dve-tri deci iontového nápoja polhodinu pred samotným behom a polhodinu po ňom (a každých 20 minút počas, ak vám to podmienky dovoľujú).

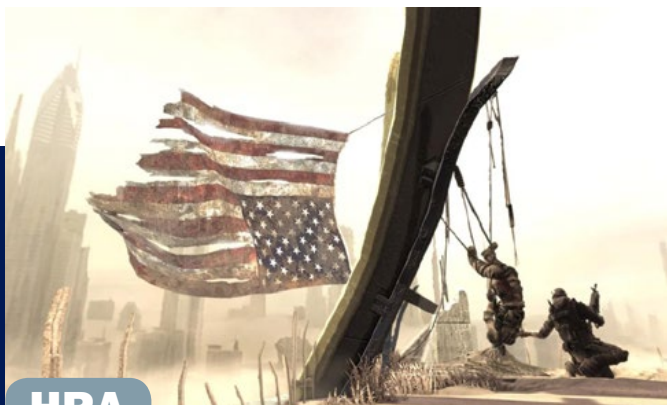
A inak: s vetrom opreteký!

Happy Birthday, Meky!

Československý i štvornásobný slovenský zlatý slávik, legenda, večný chalan, človek s nezameniteľným hlasom i humorom, to je Miroslav Meky Žbirka, pre ktorého je tento rok výnimočný. V októbri sa totiž dožíva okrúhlejšieho šesťdesiatky a k jubileu si dáva (samozrejme, s výrazným príspevom svojej manželky Katky) zaujímavé darčeky. Odohral štyri koncerty v USA, nahrával dve pesničky v najznámejšom štúdiu na svete v Abbey Road, na olympiáde v Londýne si zaspieval s hviezdou svetovej artrockovej hudby, bývalým spevákom skupiny Yes Jonom Andersonom (na obrázku) a koncom roka nemôže chýbať dvojica narodeninových koncertov, ktorých dramaturgia bude istotne stáť za to! Ak teda máte Mekyho a jeho pesničky radi, odporúčame navštíviť pražskú O2 Arénu 8. novembra alebo Slovnaft Arénu v Bratislave (štadión Ondreja Nepelu) 5. decembra 2012.

HRA

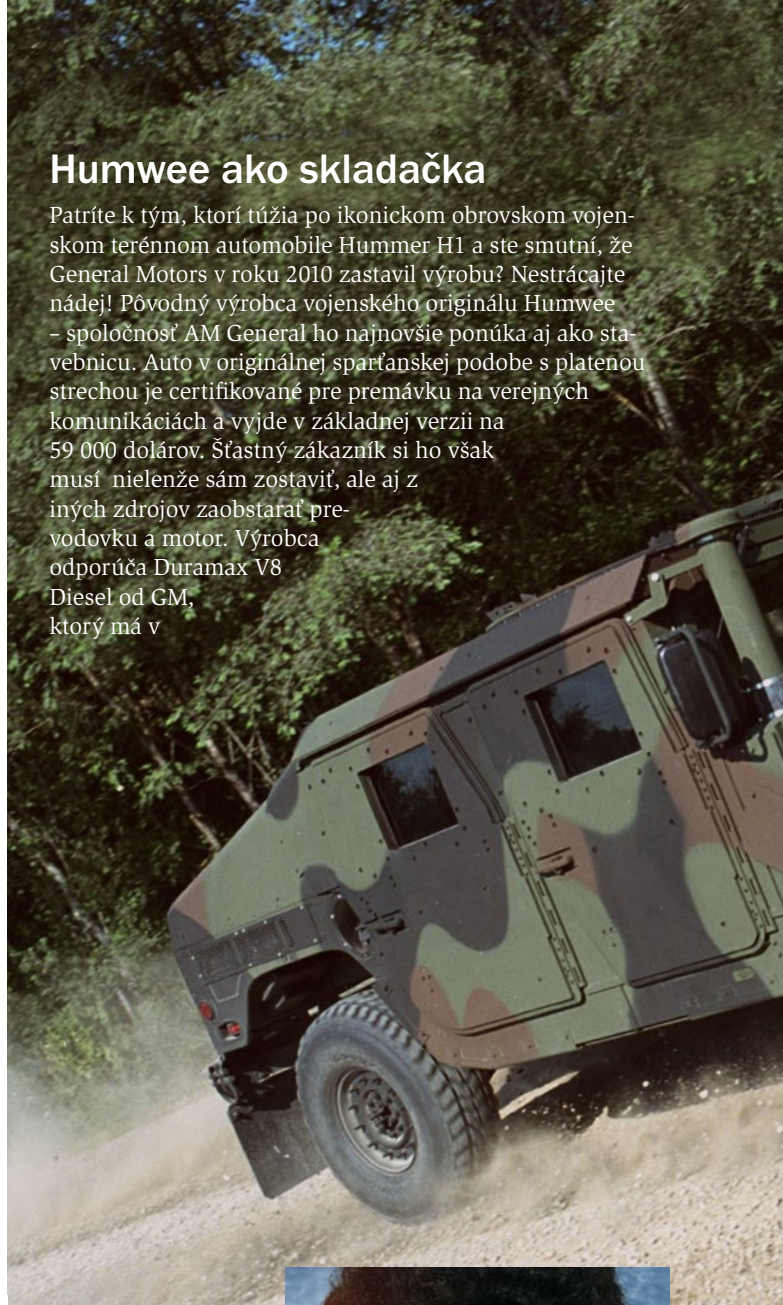
Spec Ops: The Line

Vojaci, nudíte sa? Potrebujete nové zážitky? Naša cestovná kancelária je vám k dispozícii, stačí do mechaniky zasunúť disk s názvom Spec Ops: The Line a zobrať do rúk ovládač! Vitajte v Dubaji, aký nepoznate. Hypermodernom, zničenom kataklizmou a okupovanom jednotkou fanatických teroristov. Velíte malej jednotke špeciálov, pripravených na všetko... Aj keď na to, čo vás čaká v meste snov, asi pripravení nebudete. Fantázia tvorcov nepoznala hraníc a vývojári hru podporili skvelým grafickým stvárnením. Ponúka množstvo dych berúcich scenárií, svižné prestrelky, explózie, vrtuľníkové súboje, prestrihové scény ako z filmu a hlavne zbrane, ktoré sypú tony olova. Najdôležitejšia je však skvelá zábava a fakt, že hra dokáže konkurovať aj gigantovi akým je séria Call of Duty: Modern Warfare. Tu slová nestačia, toto treba skúsiť. Neľutujete. Hru si môžete zahrať na Xbox 360, PlayStation 3 aj na PC.

Text: Richard Frida

Humvee ako skladačka

Patríte k tým, ktorí túžia po ikonickom obrovskom vojenskom terénnom automobile Hummer H1 a ste smutní, že General Motors v roku 2010 zastavil výrobu? Nestrácajte nádej! Pôvodný výrobca vojenského originálu Humvee – spoločnosť AM General ho najnovšie ponúka aj ako stavebnicu. Auto v originálnej spartanskej podobe s platenou strechou je certifikované pre premávku na verejných komunikáciách a vyjde v základnej verzii na 59 000 dolárov. Šťastný zákazník si ho však musí nielenže sám zostaviť, ale aj z iných zdrojov zaobstaráť prevodovku a motor. Výrobca odporúča Duramax V8 Diesel od GM, ktorý má v

DVD

Diktátor

Po bielom britskom rapperovi Alim G, obetavom kazašskom reportérovi Boratovi a nemeckom homosexuálnom módnom publicistovi Brünovi prichádza ďalšie prevtelenie londýnskeho komika Sachu Barona Cohena. Generál Aladin zo severoafrického štátika Waddija je schopný akýchkoľvek obetí, len aby ubránil svoju vlasť pred pohromou zvanou demokracia. Jeho cesta do sídla OSN v New Yorku sa však sama zmení na pohromu a Aladin poznáva aj inú tvár Ameriky, keď sa zo dňa na deň ocitne bez mena, bez totožnosti i bez prostriedkov na newyorskej ulici. Americký režisér Larry Charles (Borat, Brúno) tentoraz nenakrútil pseudo-dokument, ale plnokrvnú komédiu ovplyvnenú Veľkým diktátorom Charlieho Chaplina.

súčasnej špecifikácii 6,6 litra, výkon 296 kW a krútiaci moment 1 000 Nm. Odporúčaná prevodovka je značky Allison. Kompletná stavba bez práce tak výjde na 80 000 dolárov, čo je výrazne menej, ako svojho času stál Hummer H1 Alpha. Centrálné dohŕšťovanie pneumatík, vyhrievané predné sklo a ďalšie prvky sú k dispozícii za príplatok, podobne ako iná farba karosérie.

Foto: AM General

DUNAJSKÁ FLOTILA

HISTÓRIA
LODNEHO PARKU
OD ROKU 1922

Juraj Bohunský
Karol Puha

Dunajská flotila

Pressburg-Poszony-Prešporok bol vďaka Dunaju odjakživa medzinárodným mestom na križovatke Hodvábnej cesty s Jantárovou. Na rieke spájajúcej keltský svet s rímskym, germánsky s balkánskym, vzniklo mesto plné pestrosti a tolerance. Juraj Bohunský a Karol Puha zozbierali dostupné údaje o prvých parníkoch a ďalších plavidlách až po moderné námorné lode, ktoré začali spolu s ľuďmi nadšenými pre plavbu tvoriť bohatú históriu plavebnej spoločnosti pod československou a neskôr pod slovenskou štátnou vlajkou. Kniha zavedie čitateľa do svojrázneho sveta lodníkov, priblíži zaujímavé detaily lodí, ktoré sa plavili po Dunaji od roku 1922, ich parametre, ale aj osudy. Dá nazrieť do podpalubia a pobaví lodníckymi príbehmi.

Ďalekohľad na baterky

Súčasné digitálne fotoaparáty a kamery majú skvelú optiku, stabilizáciu obrazu, automatické zaostrovanie a schopnosť snímať aj v zlých svetelných podmienkach. Prekonávajú tak schopnosti bežného ďalekohľadu. Uvedomili si to aj v spoločnosti Sony a prišli s digitálnymi ďalekohľadmi DEV-3 a DEV-5. Nižší model ponúka 10-násobný optický zoom, vyšší model aj dvadsaťnásobný digitálny plus modul GSM. Oba sú vybavené senzorom Exmor R CMOS a procesorom BIONZ, takže okrem pozorovania ponúkajú aj možnosť snímania fotografií s rozlíšením 7,1 Mpx a videa vo Full HD vo formáte AVCHD so stereo zvukom. Ďalekohľady majú vstup na mikrofón a výstup na slúchadlá. Nechýba optická stabilizácia Steady Shot a možnosť snímania 3D (foto aj video). Azda jedinou nevýhodou oproti klasickým ďalekohľadom je nutnosť elektrickej energie z batérií. Dodávaná je batéria 2 060 mAh, ktorá vystačí na 4 hodiny pozorovania, prípadne tri hodiny nahrávania 2D videa. Slot pre batériu je väčší a pojme aj batériu 3 900 mAh. Ďalekohľadom nechýba ani možnosť pripojenia k počítaču cez USB rozhranie, k TV alebo monitoru cez HDMI a na ukladanie dát slúži pamäťová karta SDXC alebo MS Pro. Ide o pomerne masívny prístroj s rozmermi 219 x 155 x 88 mm a hmotnosťou 1 200 gramov, no tvorcovia nezabudli na otvor pre statív. Škoda, že zariadenie nie je odolné voči vode, zime ani otrasom.

FILM

Skyfall

Daniel Craig sa opäť predstaví v úlohe Jamesa Bonda, agenta 007, ktorého stvoril spisovateľ a bývalý spravodajský dôstojník Ian Fleming. Tentokrát má jeho akcia názov Skyfall a je to v poradí už 23. film najdlhšie trvajúcej série na striebornom plátne. V najnovšom príbehu prejde ťažkou skúškou jeho lojalita voči M (Judy Dench), ktorú doháňa jej vlastná minulosť. Keď MI6 napadne záhadný útočník Raoul Silva (Javier Bardem), Bond ukryje M v starom škótskom rodinnom sídle. Musí vypátrať a zneškodniť zdroj ohrozenia – bez ohľadu na obete. Film v réžii Sama Mendesa (Cesta do Zatratenia, Americká kráska) vznikol s rozpočtom okolo 200 miliónov dolárov, účinkujú v ňom aj Ralph Fiennes, Naomie Harris, Bérénice Marlohe, Ben Whishaw, Helen McCrory, Albert Finney, Rory Kinnear či Ola Rapace a do našich kín sa dostane na sklonku októbra.

ZDRAVIE

Strava ako liek

Naše zdravie je podmienené životným štýlom. Jeho faktormi sú výživa (stravovacie návyky), pohybová aktivita, pitný režim... Zlé stravovacie návyky sa podieľajú aj na vzniku mnohých ochorení, ako sú napríklad srdcovocievne ochorenia, ktoré vedú v rebríčkoch hlavnej príčiny úmrtnosti celosvetovo a aj na Slovensku.

Prevencia má pri srdcovocievnych ochoreniach kľúčovú úlohu. Rizikovými faktormi pri vzniku aterosklerózy je najmä nesprávna výživa (strava bohatá na tuky, najmä cholesterol), fajčenie a nedostatok telesného pohybu. Ak chcete mať srdce a cievy zdravé, nepoškodzuje si kvalitu pružného cievneho „potrubia“ a krvné zásobenie srdca aterosklerózou, nepreťažujte systém vysokým tlakom a chráňte krv pred vznikom zrazenín.

Ako na to? Je to možné dosiahnuť úpravou stravovacích návykov, pravidelným pohybom a zahodením cigariet.

Vo všeobecnosti možno povedať, že treba nezdravé tuky nahradit zdravšími, obmedziť cukry a zvýšiť príjem vlákniny. V jedálnom lístku treba obmedziť až vylúčiť nevhodné potraviny, ako sú tučné druhy mäsa (bravčové, kačica, hus, mäsové výrobky – jaternice, klobásky, tlačienka), vnútornosti zvierat, živočíšne tuky (bravčová masť, maslo), plnotučné mliečne výrobky a syry, smotana, vaječný žltok, majonézu, sladené nápoje, zákusky, torty... A naopak, v strave uprednostníme potraviny, ktoré znižujú hladinu

nežiaduceho cholesterolu v krvi, ako sú obilniny, strukoviny, ovocie a zeleninu, ktoré sú zdrojom vlákniny, celozrnné pečivo a chlieb ako náhrada za biele pečivo, druhy mäsa s nižším obsahom tuku (kuracie, morčacie, teľacie, králičie) a ryby (priaznivo ovplyvňujú metabolizmus tukov v krvi), kvalitné rastlinné oleje, nízkotučné mliečne výrobky a syry, nesladené nápoje, minerálky a čaj. Vyhnite sa vyprážaniu a fritovaniu, jedlo si radšej pripravíme varením, dusením, pečením alebo grilovaním.

Treba myslieť aj na to, že tepelná úprava potravy síce zlepšuje jej stráviteľnosť, ale potraviny spracovaním prichádzajú o veľký objem aktívnych vitamínov, minerálnych látok a enzýmov.

Preto je dôležité zvýšiť príjem surovej zeleniny a ovocia – ideálne by bolo konzumovať ich denne. Obsahujú veľké množstvo biologicky aktívnych rastlinných látok, sú nízko kalorické a veľmi užitočné pri udržiavaní správnej hmotnosti. Rastlinná zložka by mala tvoriť minimálne tretinu našej stravy.

Na udržanie zdravia potrebuje organizmus nielen energeticky primeranú, dostatočne pestrú stravu, ktorá nám poskytne všetky potrebné živiny, ale veľký význam má aj optimálny stravovací režim. Nevhodná je nízka frekvencia denných jedál, odporúča sa stravovať 4 – 5 ráz za deň. Denný energetický príjem treba počas dňa primerane rozdeliť s večerným jedením aspoň 2 – 3 hodiny pred spaním. Ísť spať mierne hladní, podnieti to, že ráno máme chuť naraňajkovať sa. Najesť sa ráno nám rozbehne metabolizmus. Srdce a cievy potrebujú efektívny obehový systém. Výživové odporúčania však nie sú všetko, treba sa aj dostatočne hýbať, vzhľadom na vek a zdravotný stav. Zdravé stravovanie, pohyb a vnútorná rovnováha sú alfou a omegou zdravého srdca a ciev.

Text: Ing. Silvia Kačeriaková

Vojenský ústav hygieny a epidemiológie Bratislava

POČÍTAČE

Ako ukradnúť minulosť za 60 minút

Redaktor časopisu Wired Mat Honan sa v digitálnom svete pohybuje vyše 20 rokov. V piatok 3. augusta 2012 sa však jeho digitálny svet zrútil. Za necelú hodinu sa hackeri vlámali do jeho účtu na internetovom obchode Amazon, účtu Apple ID, účtu na Google a napokon aj do účtu na sociálnej sieti Tweeter. Dotknuté boli všetky služby k účtu Google (Dropbox, Google Docs, Google Voice) aj firemné účty. Hackeri na diaľku vymazali Matov iPhone, iPad aj Macbook. Ich prvotným cieľom však bolo len dostať sa k jeho účtu @Mat na Tweeteri. Nevedeli komu patrí. Páčil sa im jeho názov. Všetko ostatné boli len vedľajšie škody.

Mat mal na laptoppe rozpísané články a podobné veci. Dôležité, no nepodstatné. Programy. Kúpené a nainštalované. Dajú sa inštalovať znova. No to najhoršie, o čo prišiel, boli spomienky. Viac ako rok fotografií a videí dcéry. Narodenie, prvé kroky... To sú najdôležitejšie veci na svete. Nedajú sa nahradiť.

Na začiatok hackeri zavolali do Amazonu, aby do Matovho účtu pridali nové informácie. Na to stačí celé meno, email a poštová adresa používateľa. Pretože sa pokúšali ovládnuť jeho tweeterový účet, ten ich doviedol k Matovej webovej stránke, kde bol

kontaktný email na Gmail mhonan@gmail.com. Na pomocnej stránke Gmailu pre zabudnuté heslo bola čiastočne vyhviezdikovaná druhá Matova mailová adresa: m***n@me.com. Podobá sa na gmailovú a vedie do schránky na serveroch firmy Apple.

Hackeri mali meno a email z Matovej webovej stránky. No ako sa dostať k poštovej adrese? Pozreli sa, kto za Matov web platil. Tretí kus skladačky zapadol na miesto. Ďalším krokom bolo získanie posledných štyroch čísiel Matovej kreditnej karty, potrebných na prienik do účtu Apple. Pomohla diera v systéme:

zavolali do Amazonu a pretože vedeli meno, adresu aj e-mail, mohli meniť amazonový účet. Pridali novú (falošnú) kreditnú kartu aj s fakturačnou adresou. A potom zložili. Keď do Amazonu zavolali opäť, tvrdili, že sa zmenila Matova e-mailová adresa. Pretože vedeli meno, adresu a celé číslo kreditnej karty (falošnej), technická podpora im dovolila zadať novú emailovú adresu. Potom stačilo už len nechať si na novú emailovú adresu poslať „zabudnuté“ heslo amazonového účtu. A mali úplný prístup do Matovho

účtu na Amazone. V nastaveniach účtu je zoznam majiteľových kreditných kariet. A hoci sú tam uvedené len posledné štyri čísla každej karty, stačilo to.

(U nás je toto číslo na každej účtenke z platobného terminálu. Takže ak si objednáte dovoz nákupu, kuriér má vaše meno, adresu, a ak si overí, či ste platili – ak mu ukážete účtenku – má všetko čo potrebuje, aby... aby to použil proti vám.)

VYHLASUJE

celorezortné súťažné prehliadky

Litera 2012

Kategórie: 1. Poézia
2. Próza
3. Detská tvorba

Galéria MIL 2012

Kategórie: 1. Vojenská tematika
2. Voľná tvorba
3. Detská tvorba

FotoAtak 2012

Kategórie: 1. Výcvik profesionála
2. OS SR fotoobjektívom
3. Voľná tvorba
4. Detská tvorba

VideoAtak 2012

Kategórie: 1. OS SR videoobjektívom
2. Voľná tvorba

www.personal.mil.sk www.osveta.mil.sk

Hackeri teda mali meno, adresu aj posledné štvorčísle pravej Matovej karty. Zavolali do Apple a vďaka týmto údajom zmenili heslo Matovho Apple ID. Potom už len stačilo požiadať Gmail o zaslanie „zabudnutého“ hesla na Matov Apple e-mail. No a keď mali vstup k Matovmu účtu na Google, nechali si naň poslať „zabudnuté“ heslo z Tweeteru.

Aby Mat nič nespozoroval, páchatelia vypínali všetko, čo mohli. Keď sa dostali k Apple ID a zistili, že Mat má aktívnu službu Find my mac/phone, vymazali jej pomocou na diaľku Matov telefón, tablet aj počítač. Hlasová služba Google Voice im umožnila nastaviť, že Matov telefón neprijímal hovory, ani sa z neho nedalo volať.

Páchatelia vraj len chceli poukázať na chyby v systéme. No pokojne mohli prejsť na Matove bankové účty, na jeho kontakty (ako novinár mal uložené čísla na osobnosti sveta IT) a prelomiť aj tie.

Mat Honan napokon získal väčšinu svojich fotografií a videí späť. Stálo ho to síce 1 690 USD, no niektoré veci sú na nezaplatenie. A, samozrejme, z Mata sa stal paranoik.

Tento príbeh by sa mohol stať aj u nás. Niektoré služby považujú za dostatočnú ochranu rodné číslo, no získať ho nie je ťažké. Rovnako aj posledné štyri čísla kreditnej karty.

Náš svet sa zmenil zo „všetko, čo robíme, sa dá urobiť cez počítač“ na „všetko, čo robíme, vyžaduje počítač“. Keď si uvedomíme, že dlhovýlasý stredoškôla, fajčiari na parkovisku, vie o počítačovej bezpečnosti viac ako bežný zamestnanec nášho rezortu, budúcnosť vôbec nie je ružová.

Počítačová bezpečnosť nie je pasívna ako ponožky, ktoré si stačí natiahnuť – a človek je v teple!

Text: kpt. Peter Garaj

PROTOKOL (80. časť)

Ak je hostiteľom žena

Kedysi nepripadalo do úvahy, aby žena pozývala muža do reštaurácie. Dnes je to bežná vec. Jej hostiteľské povinnosti sú potom, pravdaže, rovnaké, aké má hostiteľ – muž. Hostiteľ pozýva, vyberá reštauráciu, príde asi o pätnásť minút skôr na stretnutie a čaká hosťa, hovorí s obsluhou a zaplatí účet. Hostiteľ upovedomí personál, že čaká hosťa, personál ho po príchode uvedie k stolu hostiteľa, aby neblúdil po reštaurácii bez povšimnutia.

Je vhodné, aby hostiteľka prenechávala tradičné mužské roly hosťovi (napríklad výber a ochutnávanie vína). Ak hostiteľka vybrala svoju obľúbenú reštauráciu, teda ju aj pozná, môže vojsť prvá a uviesť hosťa k stolu. Muž musí byť však džentlmen a pomôcť jej vyzliecť kabát. Zasadací poriadok sa ani v prípade, že je hostiteľka žena nemení a galantnosť voči žene má prednosť. Ženu muž usadí chrbtom k stene, ak sedia vedľa seba, žena mu sedí po pravicu. Host' pomáha hostiteľke a zasunie jej stoličku.

Ak nás uvádza k stolu čašník, ide za ním hostiteľka a host' – muž ide posledný. Aby sa nestalo, že hostiteľ bude niektorý z chodov jesť sám a host' sa bude len prizerať, mal by sa hostiteľ tohto jedla vzdať. Napríklad predjedla múčnika. V niektorých reštauráciách majú aj jedálne lístky pre hostí bez cien, aby nedošlo k rozpakom.

Vhodné je, aby hostiteľ pri výbere jedla naznačil, čo by odporučil, alebo čo si asi objedná, a tým nastaví cenovú hranicu pre hosťa, aby sa neostýchal. Prvý si objednáva host' alebo žena, potom hostiteľ alebo muž. Keďže obedom si chceme získať hosťovu priazeň, celý obed sa usilujeme prispôsobiť jemu. Nenútime ho do rôznych jedál, napríklad slimákov, chobotníc alebo alkoholu, keď to odmieta.

Tempo jedenia prispôbojeme, pozorujeme hosťa, aby sme ukončili chod približne rovnako. Ale ak sa v živej debате pozabudneme a zistíme, že host' už dojedol a my sme len v polovici, ukrojíme si posledný kúsok a konzumáciu ukončíme.

V solídnej reštaurácii sa chody servírujú pre oboch súčasne. Použitý riad sa odnáša tiež naraz, keď doje posledný.

mjr. Ing. Miloš Arnold
Oddelenie protokolu KaMO

DUCHOVNÉ SLOVO

Obrátenie

Ľudia často zvyknú pri rozhovore, keď sa schýľuje k nejakej neprijemnej alebo chúlостivej téme, povedať: obráťme list, stranu, prejdime na inú tému. V živote je tých tém veľa. Niektorým sa nevyhneme, niektorým áno.

Nie vždy sa nám podarí obrátiť stranu, list. Každý deň v ľudskom živote je jedným listom, stranou v knihe, ktorá sa volá život. Niektorá má 50 iná 82, alebo 69 kapitol. Lenže raz sa kniha každého života zavrie. Možno si v tom zhodne ani neuvedomujeme, že píšeme svoj obsah toho, čo sme urobili, povedali, čo robíme a hovoríme. Možnosť obrátiť nielen stranu či list svojho života, máme aj my každý deň. Slovo obrátenie pochádza z pôvodného gréckeho slova „metanoia“ a znamená zmenu zmýšľania. Pán Boh dal človeku slobodnú vôľu. Vieme, ako to dopadlo v rajskej záhrade, v Sodome a Gomore či pri stavbe babylonskej veže. Ale Pán Boh nám dal aj svojho syna Pána Ježiša.

Tento odkaz Boha, ktorý prišiel medzi nás, je nemeniteľný, stály a skutočný, pretože Slovo sa stalo Telom. Každý deň môžeme obracať svoju hriešnosť a neposlušnosť v metanoi, ktorá sa má pretaviť do nášho konania. Len takto nielen obraciame, ale aj píšeme plnohodnotnú knihu svojho života. Život je Božím darom. Obrátiť sa každý deň nie je na Bohu, ale na nás.

V týchto dňoch sa možno aj my obraciame a preratúvame. Koľko nám ostáva ešte slúžiť, oplatí sa to a čo po tej zmene zákona? Aj toto je obrat v živote. Pre niekoho sa zdá nespravodlivý, pre niekoho možno výhodný, a tak by sme mohli pokračovať. Áno, týka sa to nás, našej pozemskosti. Ale skúsme trochu myslieť aj na to nebeské. Jeden deň je u Pána ako tisíc rokov a tisíc rokov ako jeden deň. Čas je nám daný. Či 15 či 25 všetkým. Myslíme aj na to, že nie vždy ho môžeme dožiť tak, ako my plánujeme a mienime. Jedna vec je však istá. Pán Boh sa nám neobracia chrbtom. Je ten istý a nemenný. A toto je, drahí priatelia, večná istota, ktorá nám dáva aj pokoj. Pokoj a požehnanie do tých možno aj 25 rokov. Želám vám, drahí priatelia, zmysluplné a požehnané písanie vášho života. Uvedomujúc si, že každý deň je Božím darom. Aby vaše knihy, dni, mesiace a roky mali krásny dej viery a dôvery v Božiu milosť. Veľa osobného svedectva, ktoré každý deň prezentujeme svojím životom.

npor. Mgr. Viktor Sabo,
ev. a. v. duchovný AOS LM

PSYCHOLÓG RADÍ

Hovorí áno, urobí nie

Ak po každej, alebo väčšine interakcií s nejakým človekom zostávate s pocitom osobného poníženia, pristihnete sa pri tom, že sa naň viac a viac hneváte, a súčasne si uvedomujete, že si nikdy nepočínal naozaj agresívne a ani vám neurobil nič strašné; alebo ak zisťujete, že vaše zdravé sebadovedomie začína upadať v dôsledku opätovných negatívnych narážok, alebo rafinovanej kritiky, potom je možné, že ste narazili na osobu, ktorá podmiňuje vzťahy. Takéto typy majú často *pasívno-agresívnu poruchu osobnosti*.

Osobnosť, ktorá podmiňuje má tendenciu zastávať silné negativistické postoje k mnohým veciam, udalostiam, a najmä autoritám. Na jednej strane pociťuje podmiňovač závislosť a hlad po pochvale a pozornosti, na druhej strane zúfalo túži po nezávislosti a presadení sa. Výsledkom tohto protirečenia je bublajúci hnev, ktorý je pasívnym spôsobom namierený na každého, kto je asertívny, úspešný a dôveryhodný.

V práci môže byť pasívno-agresívna osobnosť nočnou morou. Na povrchu vám pripadá ako úctivá a ústretová, ale jej vzorec správania sa vyznačuje výrazným otáľaním, tvrdohlavosťou a úmyselným „zabúdaním“ na sľuby, ktoré dala. Stručne to možno vyjadriť tak, že „hovorí áno, ale robí nie“. Pasívno-agresívny jedinec sa so zjavnou dychtivosťou alebo prinajmenšom ochotou podujme na rôzne úlohy, ale má problém začať, alebo niečo užitočné urobiť, alebo mu to môže trvať tak dlho, že konečný produkt už nie je aktuálny alebo neprináša očakávaný úžitok. Aj keď sa pri povrchnom pohľade podmiňovač prejavuje ochotne a ústretovo, v skutočnosti kladie úspechu do cesty prekážky a stále „zabúda“ alebo

sa „mýli“, pričom to nazýva „náhodami“. Postupne sa však ukáže, že je to úmyselná stratégia. Od svojho pasívno-agresívneho kolegu môžete očakávať nízku kvalitu práce, meškanie tam, kde sa vyžaduje presnosť a nesprávne vykonávanie vecí, kde sa vyžaduje precíznosť. Spočiatku môže byť ťažké sa naň hnevať, pretože jeho správanie imponuje ako

úprimne nevinné a neúmyselné. Pasívno-agresívny človek sa môže na vás, na šéfov a na ostatných, o ktorých predpokladá, že majú nejakú autoritu, usmievať, ale pod povrchom bude podráždený, nahnevaný a svárliвы, pričom pred kolegami alebo blízkymi bude mať často sarkastické a negatívne poznámky na adresu nadriadených. Navyše, jeho hnev nadobudne naozaj vysoké obrátky, ak mu navrhnete, aby zlepšil svoj pracovný výkon alebo riešil svoje konflikty. Očakávajte, že sa bude cítiť ako nespravodlivo obvinený obeť vždy, keď sa pokúsite konfrontovať ho s jeho správaním. Podmiňovači sa v skutočnosti sťažujú na každého, koho vnímajú ako silnejšieho, alebo kto od nich niečo žiada. Okrem toho budú chronicky znehodnocovať a znižovať dosiahnuté výsledky ľudí okolo seba. Sú to veční rivali a stavajú sa antagonisticky voči každému, kto je na tom lepšie ako oni.

Čo by ste mali robiť v prípade, ak vám podmiňuje vstúpil do života? Skúste ihneď a pružne identifikovať jeho negatívne maniere a súčasne si cielene uvedomujte, že nemajú s vami nič spoločné. Odrážajú jeho nevyriešenú úzkosť z priameho vyjadrovania negatívnych pocitov. Pozerať naň ako na malého chlapca, ktorý sa stavia na zadné, zdúva sa a takýmto komickým spôsobom ventiluje svoj hnev. Ako keď sa dvojročné dieťa hádže o zem, aj správanie pasívno-agresívneho jedinca má za cieľ získať kontrolu nad druhými a takýmto spôsobom naplňať svoje potreby. Určite si pevné hranice a nepovoľte. Netolerujte znevažujúce poznámky a komentáre. Odmietajte potvrdzovať hnev a odpor voči autoritám, a nech je to akokoľvek ťažké, nepotvrdzujte mu jeho sťažnosti, že všetci nadriadení a vyššie postavení ako on sú nenormálni a nedôveryhodní. Namiesto toho sa sústreďte na budovanie svojej odolnosti a integrity.

kpt. Martin Bittner

Dávky úrazového zabezpečenia

Služba profesionálneho vojaka je zamestnaním, pri ktorom často dochádza k poškodeniu zdravia vojaka, dokonca k úmrtiu.

Vojenský úrad sociálneho zabezpečenia (ďalej len „VÚSZ“) to rieši v zmysle platných predpisov, zákona č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 328/2002 Z. z.“) a Smerníc č. 3/2005 o jednorazovom mimoriadnom odškodnení, o postupe nadriadených vojakov pri prerokúvaní a určovaní náhrady škody a o ďalších podrobnostiach o poskytovaní náhrad v súvislosti so služobnými úrazmi a chorobami z povolania profesionálnych vojakov a vojakov prípravnej služby (ďalej len „Smernice č. 3/2005“).

Podľa § 83 zákona č. 328/2002 Z. z. ods. 4 písm. e) sa profesionálnym vojakom bez podania žiadosti poskytujú dávky úrazového zabezpečenia. Rozsah a spôsob náhrady škody v prípadoch keď profesionálny vojak utrpel služobný úraz alebo chorobu z povolania, bližšie špecifikuje § 20 zákona č. 328/2002 Z. z.

Dávky úrazového zabezpečenia – náhradu za stratu na služobnom plate, náhradu za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia, náhradu účelne vynaložených nákladov spojených s liečením a jednorazové mimoriadne odškodnenie, prípadne stratu na výsluhovom dôchodku, poskytuje VÚSZ na základe dokumentácie, ktorú mu zasiela zamestnávateľ, teda príslušný vojenský útvar.

Úrazová komisia zamestnávateľa, ktorej činnosť a zloženie upravuje čl. 19 Smerníc č. 3/2005, prešetří okolnosti, za akých vzniklo poškodenie zdravia profesionálneho vojaka a spisový materiál, ktorý obsahuje potrebné náležitosti, t. j. záznam o úraze, protokol o vypočutí vojaka postihnutého služobným úrazom, protokol o vypočutí svedkov služobného úrazu, správu o vyšetrení služobného úrazu, záznamu o poučení poškodeného vojaka zašle VÚSZ na ďalšie riešenie. Súčasťou spisového materiálu je lekársky posudok o bolestnom a o sťažení spoločenského uplatnenia, ktorý je predložený Posudkovej komisii VÚSZ. V náplni jej činnosti je aj posudzovanie dočasnej neschopnosti v súvislosti so služobným úrazom, pretože výplatu nemocenských dávok a jej výšku ovplyvňuje, či dočasná neschopnosť je v súvislosti so služobným úrazom. Posudková komisia posudzuje, či profesionálny vojak je invalidný v dôsledku služobného úrazu, či invalidita trvá, alebo či náklady spojené s liečením služobného úrazu alebo choroby z povolania boli účelne vynaložené.

Osobitnou kapitolou je úmrtie profesionálneho vojaka v dôsledku služobného úrazu. Posudková komisia VÚSZ posudzuje, či úmrtie bolo dôsledkom služobného úrazu, alebo choroby z povolania. V tomto prípade je súčasťou spisového materiálu poučenie pozostalých o ich nárokoch, ktoré prerokuje poverený člen úrazovej komisie. Dávky úrazového zabezpečenia, v tomto prípade náhradu účelne vynaložených nákladov spojených s liečením, náhradu primeraných nákladov spojených s pohrebom, náhradu nákladov na výživu pozostalých, jednorazové odškodnenie pozostalých a zvýšené jednorazové odškodnenie pozostalých špecifikuje § 25 zákona č. 328/2002 Z. z.

Dávky úrazového zabezpečenia priznáva a vypláca VÚSZ na základe rozhodnutia, ktoré zasiela na adresu poškodeného profesionálneho vojaka, prípadne pozostalých.

Preukázanie rozhodných skutočností, ktoré majú vplyv na vznik nároku a výšku priznanej dávky, je predpokladom včasného vyriešenia výplaty úrazových dávok, pričom treba poznamenať, že agenda úrazových dávok je mimoriadne rozsiahla a zložitá.

Ivan Haško

Vaše starosti na našu hlavu

Vaše otázky a podnety očakávame na e-mailovej adrese: redakcia@mod.gov.sk. Prvú lastovičku tu už máme:

Sociálna poisťovňa vyžaduje pri výpočte dôchodku vojenskú knižku. Ako postupovať v prípade, keď ju vojak v zálohe nemá?

! Prijatím zákona č. 320/2002 Z. z. o brannej povinnosti bol zavedený nový spôsob preukazovania príslušnosti k Ozbrojeným silám SR a pre potreby vojenskej evidencie občanov a to osobná identifikačná karta. Vojenská knižka prestala plniť funkciu ako doklad pre identifikáciu vojakov, naďalej je však dôležitým dokladom pre preukazovanie odslúženej vojenskej povinnej služby, napríklad pri podaní žiadosti o dôchodok.

V prípade straty VK odporúčame občanovi – vojakovi v zálohe navštíviť územnú vojenskú správu, v územnej pôsobnosti ktorej je miesto jeho trvalého bydliska a stratu vojenskej knižky oznámiť. Územná vojenská správa, ktorá vedie vojaka v zálohe v evidencii do zániku brannej povinnosti dosiahnutím fyzického veku 45 resp. 55 rokov v zmysle § 7 ods. 1 písm. d) a e) zákona č. 570/2005 Z. z. o brannej povinnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, na požiadanie vydá doklad o priebehu vojenskej služby. V opačnom prípade, po prekročení vyššie uvedeného veku, kedy vojaka v zálohe územná vojenská správa vyradí z evidencie, si musí spomenutý doklad občan – vojak v zálohe vyžiadať vo Vojenskom archíve – centrálnej registratúre Ministerstva obrany Slovenskej republiky v Trnave.

Ing. Martin Bačko
VOPaMD OdRŠS

Brigádny generál in memoriam Ján NÁLEPKA

Pred 100 rokmi, 20. 9. 1912, sa v Smižanoch narodil brigádny generál in memoriam Ján Nálepka, ktorý sa do našej histórie zapísal ako významná osobnosť protifašistického odboja z obdobia druhej svetovej vojny.

Osobnosť, o ktorej je všeobecne známe, že ako dôstojník slovenskej armády na území okupovanej Ukrajiny a Bieloruska spolupracoval so sovietskymi partizánmi; v máji 1943 sa stal príslušníkom partizánskeho zväzku gen. Saburova a veliteľom Československého partizánskeho oddielu.

Bol absolventom Učiteľského ústavu v Spišskej Novej Vsi, na ktorom zmaturoval v roku 1931. Na vojenskú prezenčnú službu nastúpil 16. 7. 1934 v pešom pluku 37 v Levoči, kde absolvoval aj školu na dôstojníkov pechoty v zálohe. Na konci februára 1935 ho preložili do pešieho pluku 32 v Košiciach. Skúšky na dôstojníka v zálohe absolvoval 10. 9. 1935 s výborným hodnotením. Do hodnosti ppor. v zál. ho menovali 1. 12. 1935 a ustanovili do funkcie veliteľa guľometnej čaty, ktorú vykonával až do skončenia prezenčnej služby (16. 7. 1936). Počas všeobecnej mobilizácie, ktorá bola vyhlásená 23. 9. 1938, vykonával funkciu veliteľa čaty guľometnej roty. Z činnosti služby bol v rámci demobilizácie prepustený 11. 12. 1938.

V slovenskej armáde

Po vzniku Slovenského štátu a vyhlásení mobilizácie dôstojníkov, rotmajstrov a mužstva slovenskej národnosti najmladších 5 ročníkov zálohy z okresov na východnom Slovensku, nastúpil 16. 3. 1939 do služby v pešom pluku 20 v Michalovciach vo funkcii veliteľa roty sprievodných zbraní. S jednotkami tohto pluku sa potom zúčastnil na bojoch proti maďarským vojskám. Po skončení Malej vojny zostal v armáde a po jej reorganizácii slúžil ako veliteľ guľometnej roty V. samostatného práporu v Michalovciach (od 1. 5. 1939 v hodnosti por. v zál.). V rovnakej funkcii odišiel do poľa krátko pred vstupom Slovenskej republiky do vojny proti Poľsku. Ale už predtým, 19. 8. 1939, požiadal o aktivovanie. Ťaženia proti Poľsku sa zúčastnil v rámci 3. pešej divízie (Rázus), nasadenej v priestore severovýchodnej hranice Slovenska. Za hrdinstvo v bojoch pri poľskej obci Czeremcha ho 13. 9. 1939 osobne vyznamenal veliteľ armády a minister národnej obrany generál I. triedy F. Čatloš medailou Za hrdinstvo 3. stupňa. Dňa 1. 10. 1939 bol prijatý do skupiny dôstojníkov pechoty z povolania. Po skončení ťaženia proti Poľsku a reorganizácii armády pokračoval v službe v Michalovciach vo funkcii veliteľa guľometnej roty pešieho pluku 8 (1. 10. 1940 premenovaný na p. pl. 5), za ktorú bol 22. 12. 1939 vyznamenaný Pamätnou medailou so štítkom „Javorina“ a 31. 1. 1940 medailou Za hrdinstvo 2. stupňa. Od 15. 6. do 6. 7. 1940 absolvoval aplikačný kurz pre aktivovaných dôstojníkov pechoty v Pezinku a 1. 8. 1940 ho povýšili na npor. pech. Krátky čas, od 18. do 29. 11. 1940, slúžil v Spišskej Novej Vsi vo funkcii veliteľa čaty kanónovej roty. Potom ho premiestnili na veliteľstvo 2. divízie do Prešova a ustanovili za telovýchovného a osvetového dôstojníka. Od 2. do 27. 5. 1941 bol odvelený do Vojenskej akadémie v Bratislave na aplikačný kurz aktivovaných dôstojníkov, ktorý absolvoval s veľmi dobrým hodnotením ako najlepší zo 41 účastníkov kurzu.

Na okupovanom území Ukrajiny a Bieloruska

Po vstupe Slovenskej republiky do vojny proti ZSSR odišiel 27. 6. 1941 do poľa s veliteľstvom 2. divízie, od začiatku augusta 1941 bol pridelený na 3. oddelenie veliteľstva Zaisťovacej divízie a 12. 4. 1942 prevzal funkciu 1. pobočníka veliteľa pešieho pluku 101, popri ktorej vykonával aj funkciu spravodajského dôstojníka. V tom čase bolo veliteľstvo pluku umiestnené vo Vasilkove, neskôršie v Ovruchi a v júli 1942 sa premiestnilo do bieloruského mestečka Kopceviči. Tam sa postupne sformovala skupina dôstojníkov, ktorá nadviazala spojenie s partizánmi. Vedúce postavenie v nej zaujal stot. Nálepka (povýšený 2. 7. 1942), ktorý

pri kontaktoch s partizánmi používal pseudonym Repkin. Činnosť skupiny bola na začiatku poslednej dekády decembra 1942 prezradená a súčasne bolo nariadené vyšetrovanie jej členov. Na jeho rýchlom priebehu však nemalo záujem ani MNO v Bratislave, ani samotný veliteľ Zaisťovacej divízie plk. gšt. R. Pilfousek, ktorý ešte pred koncom apríla 1943 v spise odoslanom na MNO Nálepku hodnotil ako veľmi inteligentného a na aktivovaného dôstojníka veľmi schopného dôstojníka, ktorý však „nemal nikdy kladný postoj k slovensko-nemeckej spolupráci“. V posledných dňoch roka 1942 bol peší pluk 101 presunutý do priestoru Jeľska, kde Nálepka skupina v spolupráci s partizánskym hnutím naďalej pokračovala.

Zavedenie trestného pokračovania proti dôstojníkom pešieho pluku obvineným z udržiavania kontaktov s partizánmi na konci apríla 1943, urýchlilo rozhodnutie stot. J. Nálepku, npor. I. Lysáka a por. pech. v zál. M. Petra prejsť k partizánom. Prechod sa realizoval 15. 5. 1943 pri bieloruskej dedine Remezy. Rozsudkom poľného súdu Zaisťovacej divízie z 2. 6. 1943 boli títo dôstojníci odsúdení na trest smrti povrazom.

Po príchode do partizánskeho zväzku gen. A. N. Saburova sa Nálepka stal veliteľom Československého partizánskeho oddielu. Jeho história je zaznamenaná vo vojnovom denníku oddielu, ktorý približuje aj posledný boj a smrť J. Nálepku pri oslobodzovaní ukrajinského mesta Ovruch 16. 11. 1943. Jeho zásluhy v boji proti nemeckým okupantom ocenila vláda ZSSR 2. 5. 1945 udelením titulu Hrdina Sovietskeho zväzu in memoriam. Po skončení vojny bol in memoriam vyznamenaný Československým vojnovým krížom 1939 (19. 1. 1946), Československou medailou Za chrabrosť pred nepriateľom (2. 3. 1946) a vojenským Radom Ľudovíta Štúra II. triedy (31. 8. 1996). Dňa 7. 5. 2004 ho prezident Slovenskej republiky menoval do hodnosti brigádneho generála in memoriam.

doc. PhDr. Jozef Bystrický, CSc.

Úspešný Turbolet

Lietadlo L-410 Turbolet je hornoplošný, samonosný jednoplošník, celokovovej konštrukcie, s dvoma turbovrtuľovými motormi, určený na prepravu cestujúcich alebo nákladu z trávnatých a betónových vzletových a pristávacích dráh. Je vybavený prístrojovým a navigačným vybavením na lety za normálnych a sťažených poveternostných podmienok vo dne i v noci. Je schopný prevádzky v extrémnych podmienkach od $+ 50^{\circ}\text{C}$ do $- 40^{\circ}\text{C}$.

Konštrukciu trupu tvorí celokovová pološkrupina, krídlo je dvajnosníkové, vybavené dvojštrbinovými klapkami a spojermi. Pohonnú jednotku tvoria dva turbovrtuľové motory Walter M 601 a vrtule Avia V 508. Podvozok je hydraulicky zaťahovateľný.

Exponát nalietať takmer 5-tisíc hodín

Lietadlo L 410 MA s evidenčným číslom 750404, vyrobené v LET Kunovice, uskutočnilo prvý let 16. 10. 1975. Najskôr bolo prevádzkované do marca 1980 vo VÚ 7087 Praha a neskôr do roku 1986 vo VÚ 8227 Piešťany. V tom roku bolo odovzdané VÚ 2023 Mošnov a v roku 1988 dostalo 2. generálnu opravu v LOT Trenčín. Potom lietadlo prevzali príslušníci vojenského útvaru v Hradci Králové a neskôr v Mošnove. V máji 1991 v trenčianskych leteckých opravovniach urobili zástavbu motorov série „B“ a lietadlo putovalo do útvaru v Piešťanoch, kde lietať do skončenia životnosti. Posledný let, ktorý trval hodinu a 40 minút, uskutočnil 28. decembra 1998 pilot pplk. Ján Horňák. Počas prevádzky vykonalo lietadlo 11 537 vzletov a nalietať 4 787 hodín a 15 minút. V roku 2002 bolo po ukončení životnosti odovzdané do Vojenského historického múzea v Piešťanoch. Návštevníci piešťanského múzea si môžu „štyristodesiatku“ pozrieť v jeho vonkajšej expozícii.

Po úspešnom zvládnutí vývoja a výroby lietadla L-200 Morava, ktoré malo vo svete veľký úspech, došlo k situácii, keď Aeroflot požadoval namiesto L-200 lietadlo s kapacitou 10 až 12 osôb. Malo slúžiť ako náhrada za An-2. Pod vedením hlavného konštruktéra Ing. Ladislava Smrčka sa začalo s vývojom lietadla s označením L-300. Mali ho poháňať dva turbovrtuľové motory M 601, ktoré boli vyrobené v spolupráci s katedrou leteckých motorov Vojenskej akadémie v Brne. Rozpracovanú výrobu prototypov nadriadené orgány zastavili. V roku 1968 bola spracovaná technická dokumentácia na lietadlo L-410 pre 12 až 19 cestujúcich. V tomto období sa začalo s výrobou prvých prototypov, ktoré poháňali dva turbovrtuľové motory typu PT6A-27 s výkonom 525 kW, s trojlistovými vrtuľami Hamilton 23LF-343.

Úspešná prezentácia v Paríži

Prvý skúšobný let prototypu XL-410, výrobné číslo 001(OK-60), sa uskutočnil 16. apríla 1969. Po nalietaní 50 hodín sa prototyp zúčastnil na aerosalóne v Paríži a v roku 1970 na brnianskom veľtrhu. Na uvedených výstavách výrobok LET Kunovice získal úspech. Napomohli to aj letové ukážky. V priebehu letových skúšok (aj v ZSSR), došlo ku konštrukčným úpravám draku. Zväčši-

la sa zásoba paliva a bola prepracovaná konštrukcia podvozka. Takto upravené lietadlá boli v dokumentácii označené ako L-410. Od výrobného čísla 720103 boli s označením L-410A zavedené ďalšie úpravy, ktoré spočívali v zosilnení potahu vodorovných chvostových plôch, montážou trojlistých nastaviteľných vrtúľ Hartzell HC-B3TN-3D, ale najmä v zosilnení konštrukcie draku, čím sa zvýšila maximálna vzletová hmotnosť z pôvodných 5 400 kg na 5 700 kg.

Spolu bolo vyrobených 31 lietadiel s motormi PT6A-27. Od roku 1973 sa vykonávali prevádzkové a certifikačné skúšky lietadla, ktoré bolo poháňané motormi československej výroby Walter M-601A s vrtuľami Avia-508. Skúšky prebiehali do roku 1975, keď sa vyrobilo prvé lietadlo s typovým označením L 410M. Lietadlá sa vyrábali vo verzii dopravnej, sanitnej, fotografickej, výsadkovej, salónnej, nákladnej, požiarnej a pod. Prvým odberateľom týchto lietadiel sa stalo československé vojenské letectvo. Prevzalo 7 kusov lietadiel, ktoré slúžili vo VÚ 7087 Praha na prepravu osôb a materiálu. Po rozdelení ČSFR päť lietadiel ostalo vo výzbroji Českej armády a lietadlá s výrobnými číslami 750404, 750405 vo výzbroji Armády SR. V súčasnosti letectvo OS SR prevádzkuje sedem lietadiel radu L-410 rôznych modifikácií.

Celkovo bolo vyrobených vyše 1 000 lietadiel (výroba modernizovanej verzie lietadla prebieha aj v súčasnosti, dva kusy tohto typu dostali aj naše vzdušné sily). Najviac strojov bolo dodaných do ZSSR a bývalých socialistických krajín. Ďalšie lietadlá našli svojich odberateľov v štátoch Ázie, Afriky a Latinskej Ameriky.

L-410 patrí vo svojej kategórii medzi najviac vyrábané malé dopravné lietadlá vo svete.

Text: Peter KADLEC VHÚ – VHM

Foto: Miroslav MIHÁLIK

Technické parametre L-410 M:

rozpätie	17,48 m
dĺžka	13,61 m
výška	5,65 m
hmotnosť	3 720 kg
vzletová hmotnosť	5 700 kg
maximálna rýchlosť	405 km/h
cestovná rýchlosť	340 km/h
dostup technický	6 000 m
dostup prevádzkový s cestujúcimi	3 950 m
dolet	950 km

Lietadlo L 410 MA s evidenčným číslom 750404 zo zbierkového fondu VHÚ – VHM Piešťany